

• În 21 aprilie a.c., Norman Manea a devenit doctor honoris causa al Universității „Babeș-Bolyai”. Amănunte în numărul viitor. În fotografie, Norman Manea și Andrei Marga. Foto: L. J.

In memoriam CEZAR IVĂNESCU

UNIUNEA SCRITORILOR din România și Asociația Scriitorilor București anunță cu adâncă durere dispariția prematură și neașteptată, la 24 aprilie 2008, a poetului Cezar Ivănescu, unul dintre cei mai originali creatori ai generației sale. Cezar Ivănescu s-a născut la 6 august 1941 la Bîrlad. A absolvit studii filologice la Iași. A debutat în anul 1959 cu versuri în revista *Luceafărul*, al cărei redactor a fost mai târziu. A debutat editorial în anul 1968, cu volumul *Rod*. Cezar Ivănescu, autor a numeroase volume de versuri și traduceri, a fost multă vreme redactor la revista *Luceafărul*, iar în ultimii ani a condus editura ieșeană Junimea. A fost inițiatorul cenaclului literar „Numele Poetului”, în anii '80, fiind revendicat ca maestru de numeroși poeți care l-au frecventat, el însuși recunoscându-și un singur maestru, pe Marin Preda. De asemenea, a condus în anul 2004 Cenaclul Uniunii Scriitorilor. În 1990 a fondat o societate a scriitorilor, alternativă la Uniunea Scriitorilor, care însă s-a dizolvat curînd. În același an a făcut parte din redacția revistei *Baricada*, calitate în care a fost atacat și rănit grav în „mine-riada” din 1990. Cezar Ivănescu s-a remarcat adesea prin atitudi-

nea sa paradoxală și punctele de vedere originale, fiind nu numai un poet ilustru, dar și un personaj de neuitat al lumii literare. Aparițiile sale publice, recitalurile în care își cânta versurile pe muzică proprie, cu sau fără acompaniament instrumental, rămîn în memoria scriitorilor și iubitorilor poeziei. A făcut parte din Consiliul Uniunii Scriitorilor din partea filialei Iași din anul 2005; și-a anunțat, în 2008, intenția de a se transfera la Asociația București, proiect pe care nu l-a mai finalizat.

Opera poetică a lui Cezar Ivănescu a impresionat prin forța și ineditul ei, fiind apreciată de confracți și de critici, de numeroși admiratori. În anul 1999 i s-a decernat Premiul Național „Mihai Eminescu”. A fost distins cu Ordinul Serviciu Credincios. Versurile memorabile vor supraviețui cîntărețului și, dincolo de sinuozitățile biografiei, amintirea sa se va confunda cu *Amintirea Paradisului* din poemele sale. Prin dispariția tragică a lui Cezar Ivănescu, literatura română și lumea noastră literară rămîn mai sărace și mai triste. ■

Cum puteți ajuta revista *Apostrof*, fără să scoateți un ban din buzunar

Stimați cititori și colaboratori,

LEGISLAȚIA DIN România vă permite în acest moment să sprijiniți o instituție de cultură, fără să scoateți un ban din buzunar.

În conformitate cu legislația actuală, contribuabilii pot dispune asupra destinației unei sume reprezentînd 2% din impozitul pe venitul net anual impozabil, pentru unitățile nonprofit, ce funcționează în condițiile legii cu privire la asociații și fundații.

Calcularea, reținerea și virarea sumei de 2% din impozitul pe venitul net anual, obținut din salarii, onorarii, chirii, dividende etc., revin organului fiscal competent.

Toate persoanele fizice și juridice din România pot da 2% din impozitul pe care l-au plătit statului în cursul anului 2007 unor fundații sau asociații, pe care doresc să le sprijine material.

Ce aveți de făcut în mod concret: trebuie să completați și să depuneți la organul în a cărui rază teritorială se află domiciliul Dvs. formularul 230 „Cerere privind destinația sumei reprezentînd pînă la 2% din impozitul anual”, cod 14.13.04.13.

Acest formular se completează de către persoanele fizice care au realizat, în anul 2007, venituri și care solicită virarea unei

sume de pînă la 2% din impozitul anual, conform art. 57, alin. 4 și art. 84, alin. 2, 3 și 4 din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare pentru sponsorizarea entităților nonprofit care se înființează și funcționează potrivit legii.

Contribuabilii care își exprimă această opțiune pot solicita direcționarea acestei sume către o singură entitate nonprofit.

Formularul se completează de către contribuabili, înscriind datele prevăzute de formular.

Termen de depunere: anual, pînă la data de 15 mai a anului următor celui de realizare a venitului.

Formularul se completează în două exemplare: originalul se depune la organul fiscal în a cărui rază teritorială se află domiciliul fiscal al contribuabilului; copia se păstrează de către contribuabil.

Formularul se depune direct la registratura organului fiscal sau la oficiul poștal, prin scrisoare recomandată.

Formularul se pune gratuit la dispoziția contribuabilului, la solicitarea acestuia. Acest formular trebuie să conțină:

a) Datele de identificare a contribuabilului: numele, adresa și codul numeric personal.

b) Destinația sumei de 2% din impozitul anual pentru sponsorizarea entității nonprofit.

c) Suma. În situația în care contribuabilul nu cunoaște suma care poate fi virată, nu va completa rubrica „Suma”, caz în care organul fiscal va calcula și va vira suma admisă, conform legii.

d) Denumirea entității nonprofit.

e) Codul de identificare fiscală al entității nonprofit.

f) Contul bancar (IBAN) al entității nonprofit.

g) Documentele anexate – se înscrie numărul de fișe fiscale anexate la cerere.

Noi sperăm că veți alege Fundația Culturală *Apostrof*!

Coordonatele noastre sînt:
FUNDAȚIA CULTURALĂ APOSTROF
COD FISCAL 4868907
CONT BANCAR (IBAN)
RO68BRDE130SV07853701300
deschis la Banca Română
pentru Dezvoltare
(BRD) CLUJ

Etica neuitării

Vladimir Tismăneanu

O SPUN CU deplină responsabilitate și convingere – în cultura românească a ultimelor cinci decenii, Monica Lovinescu a fost cea mai bună cunoscutoare, exegetă, analistă a fenomenului comunist. A pledat ca nimeni altcineva pentru demontarea și demistificarea pretențiilor ideologice ale totalitarismului comunist. A surprins legăturile de adâncime, infraraționale, dintre comunismul românesc (și nu numai) și variile încarnări ale fascismului. Când regimul comunist a îmbrățișat temele, fantasmale și obsesiile extremei drepte interbelice, făcându-le ale sale, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca au scris pagini magistrale despre geneza a ceea ce, mai târziu, am diagnosticat drept barocul fascisto-comunist. Atacurile împotriva ei din zona xenofob-stalinoïdă (E. Barbu și echipa sa de trîmbițași neotribaliști) dădeau măsura unei lupte care a continuat și după decembrie 1989: aceea dintre susținătorii modernității politice și estetice, pe de o parte, și partizanii unui autarhism de sorginte colectivist-etnicistă care a făcut atîta rău culturii românești în perioada interbelică.

Problema Răului s-a aflat în centrul reflecției Monicăi Lovinescu. Ascultîndu-i emisiunile, începînd de prin 1965 și pînă la plecarea din țară în 1981, am devenit practic discipolul ei. Tot astfel cum am devenit discipolul lui Virgil Ierunca. Am spus acest lucru în repetate rînduri cînd ei erau în viață, țin să o repet cît se poate de tranșant acum, cînd cultura română este din nou îndoliată prin plecarea ei în lumea de dincolo. De la Monica Lovinescu am aflat pentru prima dată despre Hannah Arendt. Cînd – cred că era prin 1971 – Florica Jebeleanu a plecat la Paris împreună cu tatăl ei, s-a văzut cu Monica Lovinescu (Eugen Jebeleanu fusese membru al Cenaclului „Sburătorul” și luptase, mai ales după 1956, pentru reabilitarea marelui critic). O rugasem pe Florica, de care mă lega și mă leagă o caldă prietenie, să-mi aducă o carte de Hannah Arendt. Nu i-am spus care anume, ar fi fost oricum extraordinar să pot începe să citesc lucrările unei gînditoare despre care auzisem atîtea referințe fascinante în emisiunile Monicăi Lovinescu. Iată că o coincidență aproape divină a făcut ca Florica să o întîlnească pe Monica Lovinescu și să-i ceară sfatul, spunîndu-i că are un amic înnebunit după Arendt. La sugestia Monicăi, mi-a cumpărat două cărți: *Du*

• Monica Lovinescu

mensonge à la violence și *La crise de la culture*. Prima era publicată în colecția *Liberté de l'esprit*, condusă de Raymond Aron la Editura Calmann-Lévy.

Așa s-a făcut că primele mele lecturi arendtiane au fost de fapt îndrumate de Monica Lovinescu. În cartea mea (unica publicată în România înaintea plecării, *Noua Stîngă și Școala de la Frankfurt*, Ed. Politică, 1976) citam pasaje din Arendt, inclusiv descoperirea aceluia *principium individuationis* al noii stîngi în preeminența dimensiunii morale în raport cu alte determinații ale acțiunii politice: „pentru prima dată după foarte mult timp, o mișcare politică s-a dezvoltat în mod spontan și în loc să se

mulțumească cu propaganda, s-a lansat deschis în acțiune, și, ceea ce este mai important, într-o acțiune inspirată aproape exclusiv de motivații morale”. La vremea respectivă, efortul meu de a aduce în dezbateră intelectuală românească tezele Școlii de la Frankfurt, ale lui Gramsci și ale Hannei Arendt a fost salutat de Andrei Marga într-o recenzie în *Amfiteatru*. Poziția arendtiană de celebrare a revoltei spontane, a desfăcării imaginarului politic, a respingerii sectarismului uscat al leninismului dintotdeauna se regăsește în scrierile Monicăi Lovinescu din acel an incandescent, plin de speranțe, euforii, trădări și

→

→ deziluzii care a fost 1968. Dar etica revoltei, pentru Monica Lovinescu, nu poate fi separată de aceea a solidarității cu cei supuși dominației totalitare. Nu este de ajuns să spui „Nu“ unei societăți de consum de ale cărei beneficii te bucuri în fond pe deplin. O revoltă veritabilă înseamnă să spui „Nu“ minciunii, infamiei și persecuției, oriunde acestea se află la putere. Este ceea ce peste ani avea să i-o spună Adam Michnik lui Daniel Cohn-Bendit (Dany Cohn-Bendit, *Nous l'avons tant aimée, la révolution*, Bernard Barrault, 1986, p. 199-249).

Pentru Monica Lovinescu, ceea ce se întâmpla la Praga era într-adevăr merit să schimbe natura însăși a politicului, așa cum se constituise acesta după al Doilea Război Mondial. Simpatia pentru studenții parizieni era temperată de aprehensiunile legate de aventurismul bombastic (era să scriu bovaric, ceea ce nu ar fi fost chiar departe de adevăr) al unui stîngism iresponsabil. Privind retrospectiv, cred că nu s-a înșelat. Ceea ce o neliniștea pe gînditoarea exilată era o anumită frivolitate narcisistă a studențimii franceze, ignorarea de către rebelii baricadelor sorbonarde a tragediilor din lumea comunistă. Și totuși, Danny le Rouge îi scotea din minți pe Marchais și pe ceilalți staliști francezi care, uitînd de al lor internaționalism apocrif, îl tratau drept „Juif allemand“. Îi putem oare uita pe studenții francezi scandînd: „Nous sommes tous des Juifs allemands“ și „À bas les crapules staliennes!“? Scriind despre resurrecția umbrei lui Bakunin în revolta franceză, Monica Lovinescu observa cum ideile lui Marcuse, combinate cu cele ale anarhismului, au dus la compromiterea unui Partid Comunist Francez înghețat în bolșevismul său senil, cu certe înclinații șovin-pétainiste. Pe de altă parte, această tentativă de a reinsufla viață unor utopii ce păreau extenuate nu deschidea de fapt spațiul politic, ci însemna triumful unor noi mitologii nihiliste. În acest punct, gîndirea Monicăi Lovinescu se desparte de cea a Hannei Arendt și se întîlnește cu liberalul Raymond Aron, în consonanță cu care notează: „Iată de ce Mai '68 la Paris n-a fost o revoluție a timpului nostru, ci numai un mimetism al trecutului, care ar fi putut sfîrși tragic pe baricadele amăgirii“ (*Unde scurte*, Ed. Limite, 1978, p. 265).

Cum spuneam, gîndirea politică a Monicăi Lovinescu este ghidată de considerente morale. Asemeni Hannei Arendt ori Nadejdei Mandelștam, totalitarismul îi repugnă. Scria recent Leon Wieseltier: „If certain forms of evil are not hated, then they have not been fully understood“. Este acea indignare profund morală, acea pasiune indomptabilă despre care vorbește și Gabriel Liiceanu

în eseuul său *Despre ună*. În lungile cesuri nocturne cînd am întors lumea și istoria pe toate părțile, tocmai acest lucru m-a impresionat la Monica Lovinescu – curajul de a-și mărturisi și asuma ostilitatea față de acele structuri utopico-asesine cărora le-au căzut victime milioane de ființe inocente în secolul lagărelor de concentrare și al camerelor de gazare. Acolo unde alții mimează poziții de falsă obiectivitate (de fapt un *bias* pervers și pervertitor), Monica Lovinescu, cea care a fost atît de apropiată de Besançon, Revel și Souvarine, articulează o etică a neuitării ca premisă a libertății. Mentorul Hannei Arendt a fost Jaspers. Pentru Monica Lovinescu, nimeni nu înțelege mai bine chestiunea libertății decît Jeanne Hersch, tot eleva lui Jaspers. Intelectualul critic nu se plasează *au-dessus de la mêlée*, ci dimpotrivă, intră în acțiune, acuză, deplînge, demască impostura, delațiunea, violența, mișelia. În opera ei revin mereu referințele la experiența lagărelor, a terorii totalitare (fasciste și comuniste). În 1999, scrie cu amărăciune:

Am primit numărul din *România literară* cu al doilea articol despre Soljenițin. Și cu o greșeală de tipar care e tot atît de importantă ca și absența de comentarii asupra cărților amintite mai sus [de Robert Conquest și Souvarine]. Eu scriam despre „zek-ul paradigmatic Soljenițin“ și a ieșit „zeul paradigmatic“. Mi-am dat brusc seama că la București nu se știe ce înseamnă un „zek“ și că această lipsă voită de memorie este cel mai grav simptom al nevindecării noastre. (*Journal*, 1998-2000, Ed. Humanitas, 2006, p. 204)

O etică a neuitării înseamnă pentru Monica Lovinescu un pilon al unei urgente terapii sociale care să exorcizeze Răul. Scria Monica Lovinescu în septembrie 1969, iar cuvintele ei le recitim cu sentimentul unei întristătoare și alarmante actualități:

Umbrele de la Pitești circulă și azi printre noi, le întîlnim la colț de stradă, la coadă, prin grădini, unde mai întîlnim – e drept – și pe călăii scoși la pensie și plimbîndu-și, Duminica, nepoțtii de mîna. Toți sînt încă printre noi, și morții și viii, și victimele și călăii, cu toții știu că celălalt știe tot ce nu este mărturisit, alcătuiind un fel de boare ciudată care otrăvește atmosfera și o va otrăvi pînă cînd totul nu va fi spus cu voce tare, scris la lumina zilei, ca într-un catarsis colectiv care să pună capăt unei respirații gîtuită de păcat și de crimă. (*Unde scurte*, p. 331-332)

„A pune capăt unei respirații gîtuită de păcat și de crimă“ – acesta a fost scopul demersului care a culminat, în plan simbolic, prin discursul lui Traian Băsescu din 18 decembrie 2006. Țin să

amintesc aici că Monica Lovinescu a făcut parte, ca și Virgil Ierunca, din Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste. Nu a fost cîtuși de puțin o prezență formală, cum au insinuat unii și alții. Prin Mihnea Berindei, unul dintre cei mai activi membri ai comisiei, am ținut mereu legătura cu ea. Monica Lovinescu ne-a permis să utilizăm orice idee, orice pasaj din opera ei și a lui Virgil Ierunca pentru Raportul final. Cine îl va citi cu atenție va constata că gîndirea acestor doi mari intelectuali a fost mereu o sursă de inspirație pentru noi. Nu exagerez spunînd că Raportul, ai cărui coautori au fost, a fost ultima operă a Monicăi Lovinescu și a lui Virgil Ierunca. Ceea ce s-a realizat în fine în România este acel deziderat mereu reamintit de Monica Lovinescu, necesitatea vitală a unui *travail de deuil* care să despartă apele și să permită acea ruptură cu mocirla plină de sînge a trecutului.

Unul dintre istoricii îndeosebi prețuiți de Monica Lovinescu a fost Boris Souvarine, autorul unei clasice biografii a lui Stalin, el însuși fost militant comunist, vindecat la timp și devenit unul dintre cei mai lucizi critici ai totalitarismului. Ca și Souvarine, Monica Lovinescu a refuzat să dispere, a clamat în pustiul indiferenței abulice, al atacurilor obscene și al îngenuncherilor morale, și-a ridicat vocea în favoarea milioanei de deținuți și a respins ideea unei literaturi care uită demnitatea umană. Cuvintele lui Chateaubriand, atît de îndrăgite de Souvarine, se potrivec perfect destinului de mărturisitoare al Monicăi Lovinescu:

Atunci cînd, în tăcerea abjecțiunii, nu mai auzi răsunînd decît lanțurile sclavului și vocea denunțătorului, cînd totul tremură în fața tiranului și devine tot atît de primejdios de a-i cerși favorurile cît de a-i merita dizgrația, istoricul pare însărcinat cu răzbunarea popoarelor. Degeaba prosperă Nero, Tacit s-a născut în Imperiu.

Washington, DC
28 aprilie 2008

La Monici

Ovidiu Ierunca

ERA ÎN primăvara lui 1993 și era după-amiază, cred că pe la cinci sau șase, când am ajuns aproape de capătul ultimului tronson al RER-ului parizian, urmând – cu teroarea de a nu mă încurca – indicațiile din însemnările mele frugale, nu departe de casa Lovinescu-Ierunca. Strada François Pinton urca, destul de abrupt, printr-un șir de scări de piatră, dar eu m-am oprit în fața grilajului metalic al curții, am sunat și mi-a deschis o doamnă mică de statură, robustă, cu mers de rățușcă, ochi exoftalmici și buze groase, a cărei voce caldă rămânea totuși deplin cordială, invitându-mă înăuntru. Dacă aș fi avut vreun dubiu asupra identității ei, auzul vocii m-ar fi liniștit definitiv, fiindcă pe aceasta o știam de ani, dinainte de liceu, adusă de fluxul și îndepărtată de refluxul undelor scurte ale radioului bruiat de stațiile specializate ale Securității.

Am traversat cei vreo doi metri care ne despărteau de pragul casei și aproape imediat m-am trezit instalat într-unul din fotoliile care mă plasau cu spatele la intrare, în dreapta acesteia. Erau două, în jurul unei măsuțe joase, și am aflat că făceau parte din scenografia bine pusă la punct a unui ritual de primire de care beneficiaseră zeci, sute de artiști și oameni de cultură români primiți, de-a lungul timpului, în acea casă, pe măsură ce treceau prin Orașul-Lumină și, învingându-și temerile, îi căutau pe soții Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. De altfel, peste doar o zi sau două, urma să aflu de la Paul Goma – unde am ajuns după un telefon la care m-am încumetat tot datorită asigurărilor doamnei Lovinescu – că perechea era desemnată prietenește drept „Monicii”, semn clar că nu mă înșelasem atribuind rolul de vioara întâia doamnei.

Domnul Ierunca, anunțat în serile de sâmbătă, în difuzoarele aparatului lângă care îmi plasam urechea, printr-o muzică bizară, de fluier beduin ori balcanic și un zornăit de lanțuri care îți ridică perii pe spinare, se dovedea acum, la prima noastră întâlnire, un bărbat de înălțime mijlocie, distins și aproape fragil, cu o mină mioapă simpatcă. Părea să se complacă în rolul celui ocrotit, lăsând soției sale grija micilor și marilor decizii.

Am vorbit vreme de un ceas, beneficiind – nesperat – de atenția integrală a gazdelor, transpirând secret sub sacou și jenându-mă de inadecvarea mea. Parcursesem un Paris primăvăratec, o zi destul de caldă pentru luna aprilie, în scurta groasă, de iarnă, cu care pornisem la drum din România,

unde plecarea avusese loc, cu câteva zile în urmă, într-o austeritate cvasihibernală a peisajului. Acum nu mai aveam ce face: să fi apărut fără scurtă ar fi fost o extravaganță, cu ea păream un lapon ridicol. Mă tem că umiditatea pe care o simțeam pe coloană venea mai degrabă din jenă decât datorită excesivei temperaturi a camerei.

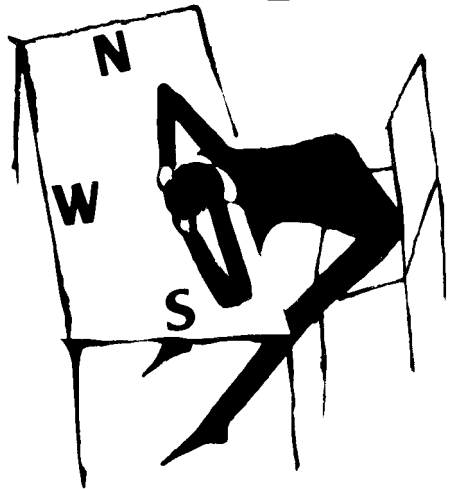
Doamnei Lovinescu și domnului Ierunca le plăceau câteva figuri ale tinerei generații proaspăt afirmate prin jurnalistică zilei. Pariau integral pe Alina Mungiu și pe H.-R. Patapievi. Cu toate acestea, slăbiciunile dinainte vreme le rămăneau intacte. Pentru Ana Blandiana, de pildă. Nu și pentru Marin Sorescu ori Augustin Buzura, însă. Îi priveam și îi ascultam, trăgând cu ochiul la peretele din dreapta mea, acoperit integral cu rafturi gemând de cărți și, dacă îmi aduc bine aminte, conținând la nivelul picioarelor și puzderie de discuri de vinil bine ordonate vertical.

Au avut amabilitatea să mă chestioneze cât rămân, ce fac prin Paris, ce planuri am. Le-am vorbit despre bursa care mă adusesese acolo și despre speranța că aș putea, eventual, publica în franceză. Aici însă doamna Lovinescu m-a privit cu scepticism. I se părea, poate, neinteresant un asemenea traseu, dănssei, care alesese ca, din miezul Parisului, să se însereze cât se putea de adânc, zi de zi, în miezul literaturii române vii. Pe moment, mărturisesc, am bănuțat că reacția s-ar fi datorat mai degrabă prieteniei mele față de Nicolae Breban, un alt scriitor român aflat la Paris, nu foarte departe de Cité Universitaire, unde eram găzduit pentru trei luni de zile, aproape vecin, pe atunci, cu Paul Goma, în zona Porte d'Orléans – Alésia. Fusesem invitat, curând după venirea romancierului la conducerea revistei *Contemporanul* – căreia Breban, cu gândul la Take Ionescu, i-a adăugat și numele de *Ideea europeană* –, să public acolo și în acei ani trimiteam cu o anumită regularitate redacției bucureștene comentarii literare și proză. Știam că între „Monici” și Breban survenise o răceală încă din anii '70 și mă gândeam că, vrând-nevrând, ea trebuia să se răsfângă, fie și indirect, și asupra umbrei mele.

Puțin mai târziu, urcam mai departe scările abandonate la venire, către restaurantul de cartier unde amfitrionii mei îmi făcuseră onoarea de a mă invita să cinăm. Ospătarul îi cunoștea, pesemne erau de-ai casei, replicile lui au devenit șugubețe când mi-a remarcat scurta albastră, de eschimos, pentru care, cu un umor galic fără cusur, m-a ta-

xat drept un provincial tipic dintr-o anumite regiune a Franței. Am înțeles asta însă abia mai târziu, peste câțiva ani, căci replicile pline de tact ale Monicai Lovinescu și ale lui Virgil Ierunca m-au lăsat să cred că omul îmi atribuisese un aer oarecum francez, că nu par chiar atât de depeizat. Mi-am repetat de atunci că, probabil, așa se vor fi simțit și ei la începuturile exilului, pe când banii nu îi dădeau afară din casă, iar paltoanele unice le țineau loc și de treni primăvăratec, și de pardesiu autumnal... De altfel, ceva mai încolo, într-una din zilele următoarelor două luni, parcă în mai, atunci când, în fine, Paul Goma a consimțit să mă viziteze, strâmbându-se la vederea paharelor de unică folosință din care îi serveam vinul alb ales împreună în piața din zona Alésia în așa fel încât să se preteze la brânza de capră cumpărată tot atunci, pe când treceam prin fața cantinei din Cité Universitaire, îndreptându-ne spre Fondation Deutsch de la Meurte, unde îmi făceam veacul, am putut afla că acolo luaseră prânzuri celebre prin ieftinătatea lor, la sfârșitul războiului și până prin anii '50, atât Virgil Ierunca, cât și Emil Cioran. Cel alături de care urma să trec însă pe sub geamurile mansardei cioraniene, o lună și ceva mai târziu, s-a dovedit a fi însă hâtrul Luca Pițu, cunoscut pe culoarele instituției academice de pe Boul. Raspail.

Cina a fost un regal, era primul meu contact cu bucătăria franceză la ea acasă și tot atunci și acolo mi s-au dat, la cerere, primele sfaturi în materie de consultare a meniurilor locului, a căror literatură întrece imaginația mea de până atunci. Era o seară minunată care prefața alte seri asemănătoare, fiecare cu bucuriile ei – ba plase de cărți noi-nouțe, de mare interes, dăruite seniorial și din toată inima, ba o invitație menită să compenseze absența mea din cercul lor la Paștile ortodoxe (fusesem căutat la telefon, dar nu putusem răspunde, vânturându-mă cine știe pe unde) –, însă ceea ce mi s-a părut cu totul inimaginabil, deși perfect adevărat, era că stăteam – chiar atunci și acolo! – la masă între „Teze și antiteze la Paris” și „Povestea vorbei”, pătrunzând în modul cel mai palpabil cu putință în mitologia feerică și dătătoare de speranță, încă vie, a adolescenței și tinereții mele incomplete și amănate.

ÎN PRIMUL rînd prozator, dar și un rafinat eseist, Radu Petrescu* este unul dintre cei mai importanți scriitori ai literaturii române din secolul XX. A fost liderul așa-numitei „Școli de la Tîrgoviște“. Împreună cu Mircea Horia Simionescu și Costache Olăreanu, ulterior și cu Tudor Țopa, Petru Creția și Alexandru George, a experimentat un tip de proză cu două dominante aparent opuse: interesul pentru captarea cît mai fidelă, mai fină a realității în text; și anume – pe de altă parte – prin intermediul unor mecanisme stilistice complicate, presupunînd un stadiu avansat al evoluției literaturii. În consecință, pe Radu Petrescu și companiunii săi i-a preocupat „transcrierea“ realității, ceea ce i-a făcut să privilegieze genul jurnalului; fiind, în același timp, autori sofisticăți, livrești, manierisți, parodici. Combinație – nu-i așa?! – tipic postmodernă. Deși n-au avut conștiința că prin experimentele lor depășeau modernitatea, „tîrgoviștenii“ au deschis efectiv calea postmodernismului în proza românească. Disparut devreme, la începutul anului 1982, Petrescu nu s-a putut bucura de recunoașterea care avea să vină foarte rapid. În schimb, Simionescu și Olăreanu (ultimul – pînă în 2000, cînd s-a stins din viață) au fost celebrați de-atunci încoace ca „precursori“ ai noului curent.

Activ pe piața literară doar circa un deceniu și jumătate, după proletcultism (căci în intervalul 1948-1965 prozatorii „tîrgovișteni“ au refuzat să facă orice fel de compromis pentru a putea publica), Radu Petrescu a lăsat o operă majoră: două romane, *Matei Iliescu* și *Ce se vede*, și trei microromane, *Didactica nova*, *Sinuciderea din Grădina Botanică* și *O singură vîrstă*, toate capodopere; marele său jurnal, ținut din adolescență și pe care unii comentatori l-au considerat cea mai importantă scriere a sa (a publicat el însuși două volume decupate din jurnal, postum au apărut altele patru și editarea continuă); și rafinate eseuri pe teme de literatură și arte plastice.

Cea mai mare parte a operei a fost scrisă înainte de debutul efectiv în volum (în 1970, cu *Matei Iliescu*; avea atunci 43 de ani). *Sinuciderea din Grădina Botanică* (apărută în *Prozele* din 1971, p. 119-183) datează din partea a doua a anilor 1950. Microroman parodic, textul derulează într-un ritm infernal o întregă istorie rocambolescă: personajele trec prin întîmplări incredibili,

Romane postbelice

Sinuciderea din Grădina Botanică

Ion Bogdan Lefter

le, decorurile se schimbă continuu, povestea trece din formula romanului „de război“ într-a celui „picaresc“, apoi „de dragoste“, „*série noire*“ etc., etc. Intenția de construire a unei „machete“ de roman, a unei miniaturi demonstrative e anunțată în titlul: *Roman urmat de alte scrieri ale naratorului*. Întreaga istorie și întreaga tipologie a genului se regăsesc, răsturnate în comedie, în cele doar 20 de pagini ale „romanului“. Aspectul de parodie dezlănțuită se combină cu finețea stilistică, destinată apoi în cele circa 40 de pagini cu *Alte scrieri*, introduse de o falsă *Notă a editorului* în care, în maniera romanelor de secol XVIII, textul e prezentat drept un „manuscris găsit“. Titlul ar fi fost atribuit de „editor“ datorită faptului că adevăratul autor s-ar fi sinucis în Grădina Botanică! *Alte scrieri* sînt mici scene, note de jurnal, reflecții atribuite protagonistului din „roman“: o constelație de fragmente care anticipează *O singură vîrstă*, microromanul următor, continuare a *Sinuciderii*..., însă într-o cheie mai destinsă, mai artistic-mondenă ca subiect și mai divagant-eseistică în stil.

Radu Petrescu a urmărit ideea joyceană a „recapitulării“ istoriei literare și în cele două romane ale sale: în *Matei Iliescu* face mai întîi caracterologie de tip balzacian,

*. **Radu Petrescu** s-a născut pe 31 august 1927 în București. Avea nouă ani cînd familia (părinți funcționari) s-a mutat la Tîrgoviște, la mai puțin de o sută de kilometri de capitală, totuși în provincie (noul oraș de reședință, fost cîndva, în Evul Mediu, cetate de scaun, e astăzi capitală de județ, dar nu depășește cu mult suta de mii de locuitori). Va reveni în București abia pentru a urma studiul universitar. Între timp, împreună cu un grup de colegi de liceu, inițiază un joc foarte serios de-a literatura: compun poezie, proză, eseuri și redactează reviste-manuscris, visînd să devină profesioniști ai scrisului. Trei dintre ei vor reuși: Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu și Costache Olăreanu, cărora, datorită începutului comun, din anii liceeni, li se va spune mai tîrziu „Școala de la Tîrgoviște“. La București li s-au alăturat alți cîțiva tineri autori: Tudor Țopa, Petru Creția, Alexandru George. Nedispuși la compromisuri politice, cu toții își vor amîna debutul literar pînă după proletcultism. Între timp, ca absolvent de Litere (1951), Radu Petrescu își cîștigă existența ca profesor la țară, apoi ca funcționar anonim, discret. Doar cercul prietenilor știe că scrie literatură. Întregul fenomen al „Școlii de la Tîrgoviște“ va fi remarcat în anii 1970, cînd trioul fondator Petrescu-Simionescu-Olăreanu publică un șir de cărți importante, pentru că noul val postmodern din literatura română a anilor 1980 să-i revendice ca maeștri precursori. S-a stins din viață la doar 54 de ani, pe 30 ianuarie 1982, în București.

apoi psihologism *à la Proust*, pentru că în *Ce se vede* să ducă lucrurile pînă la jocul autoreflexiv al analizei de către personaje a propriei lor prestații anterioare ca eroi ai romanului. De asemenea, Petrescu dezvoltă în numeroase note din jurnalul său reflecții eseistice despre relația dintre realitate și text sau dintre istoria literaturii și scris ca act de creație prezentă, adăugată la uriașul „depozit“ de texte acumulate pînă la noi. Intențiile joyciene sînt deconspirate în *Părul Berenicei*, volum apărut cu puțină vreme înaintea morții autorului, care decupase aici, din fluxul vast al jurnalului propriu, notele cotidiene din perioada corespunzătoare scrierii lui *Matei Iliescu*, ceea ce obligă la o lectură paralelă a romanului și a jurnalului scrierii romanului.

Fișă pentru *Kindlers Literaturlexikon*, Kindler Verlag, parte a grupului german Rowohlt; prima ediție: 1965; coordonatorul titlurilor românești din ediția actualmente în lucru: GERHARDT CSEJKA.

BIBLIOGRAFIE: *Matei Iliescu* (roman), București: Editura Eminescu, 1970 (traducere în limba maghiară, 1986); *Proze* (în sumar: microromanele *Didactica nova*, *Sinuciderea din Grădina Botanică*, *Jurnal* și *În Efes*), București: Editura Eminescu, 1971; *O singură vîrstă* (în sumar: microromanele *O singură vîrstă* și *În Efes*), București: Editura Cartea Românească, 1975; *Oceanul întors* (jurnal), București: Editura Cartea Românească, 1977; *Ce se vede* (roman), București: Editura Eminescu, 1979; *Părul Berenicei* (jurnal), București: Editura Cartea Românească, 1981; *Meteorologia lecturii* (eseu), București: Editura Cartea Românească, 1982; *A treia dimensiune* (jurnal), București: Editura Cartea Românească, 1984; *G. Bacovia* (eseu), Pitești: Editura Paralela 45, 1999; *Catalogul mișcărilor mele zilnice* (jurnal), București: Editura Humanitas, 1999; *Locul revelației* (scrieri despre artă), Pitești: Editura Paralela 45, 2000; *Correspondență. Sinuciderea din Grădina Botanică* (*Sinuciderea*... fiind reproducerea facsimilată a unei versiuni manuscrise), Cluj-Napoca: Biblioteca Apostrof, 2000; *Oceanul întors – caiet jurnal* (eseu-jurnal), Pitești: Editura Paralela 45, 2001; *Prizonier al provizoratului* (jurnal), Pitești: Editura Paralela 45, 2002.

Poeme de

Antonie Zănea

ceea ce rămîne mereu

e doar mărturisirea în transă

a drumului însingurării

hățișul traversat
în această
escală

unde geamătul din vis e doar solul
unei dureri desfrunzite
pe-o coală
albă

și-am fost mereu
o palmă de nisip în orice mecanism
niciodată, untdelemnul

agale, acum.
în adumbrirea de lizieră, pe îndelete
în mireasma
stinsă-a
zăpezii

în zadar

te retragi printre arbori

departe de dezlănțuiri

cîtă vreme larma e în tine.

nu există drum, spre a ajunge-n Acum:

cum să ajungi ceva, ce *este* deja, doamne

ce stare de suflet un vișin înflorind

surîsul, ca o carte

în mîna unui

analfabet

și poate doar arborii

înscriu în tăcerea lor

ceea ce nu se poate rosti

ajungîndu-ne din urmă prin coala albă

a golului, masa la care recules încerc *a declanșa*

ceva niciîcînd de împărțit în derularea

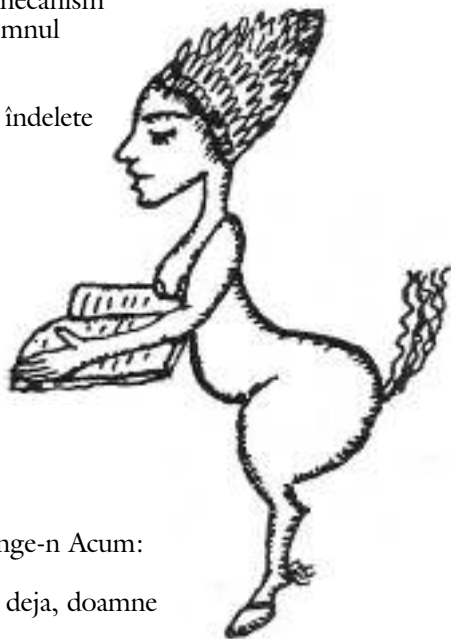
transpersonală a învierii

la orizont-depărtare de moarte, acum

încet și cu tandrețea de odinioară

a călugărilor în tăcerea

noduroasă-a unei chilii

mărturisire

aici stau, aici sunt. nu pot altfel, a spus.

nu este oare această rostire
cheia înțelegerii fiecăruia, unde

unul devine martir, nu din alte, nobile motive
ci tocmai, fiindcă
nu poate altfel?

și nu se ivește atunci întrebarea
tulburătoare a spaimei, oare

suntem aici dintr-o înscriere:

sol, mesager, victimă, călău
în sine unul
și același

în jocul de oglindă al martorului
tăcut și dintotdeauna presimțit
în fiecare din noi?

pe sticla ferestrei stropi de ploaie
mîntuiau în depărtare desfrunziri
și-mi păru deodată *a fi contemplat*
dintr-o apropiere rărită
pînă la devorare
cu fiecare
răsuflare

recluziunea de reînnoire

în stingere a pădurii

e mireasma

toamnei

fumul

unduind prin livezi

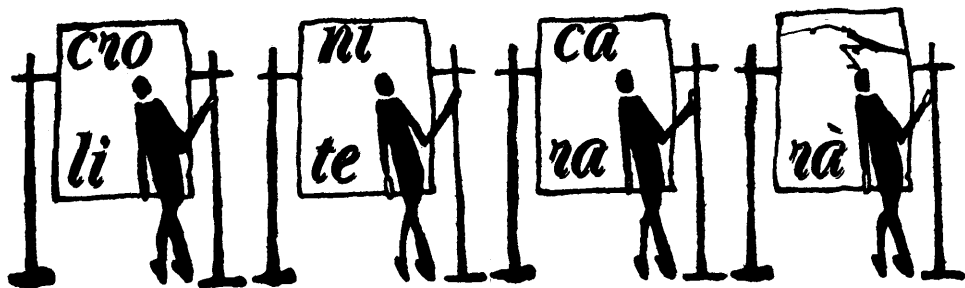
singur-gînd
în aerul
uscăt.

iarnă și tăcere
în zugrăvire
de vrăbie.

rămii....

• Desene de Gabriela Melinescu

Sertare, oglinzi și ocheane

Anna Aftand

POVESTIREA, „GEN narativ atât de greu definit, atât de fugace în aspectele lui multiple și antagonice și, în cele din urmă, atât de secret și închis în el însuși, un melc al limbajului“ (Julio Cortázar), este punctul de fugă al oricărei proze, indiferent de formele pe care le îmbracă relația autor-narator-personaj. În funcție de aceste forme mi-am putut apropia, altădată, proza scurtă românească și am putut delimita grupări și direcții, operante teoretic, arbitrar în cele din urmă. Acest „melc al limbajului“ are uneori o structură atât de șocant particulară, încât autorul nu se lasă alăturat net și indubitabil unei anume direcții, ci își continuă netulburat drumul său propriu. E cazul lui Alexandru Vlad. Deși numărat nesmintit în primele rânduri ale optzeciștilor de soi, descrierea sa cu instrumente valabile pentru o anume secțiune din literatura vremii e mereu cu un *rest* mai mare decât în cazul celorlalte *singurătăți* ale generației sale. De aici și mirarea mea repetată că, deși zgârcit cu aparițiile editoriale și „disident“ ca atitudine scripturală, nu lipsește din nicio listă mai acătării. Cred că e vorba mai degrabă de o asumare și recunoaștere a coincidenței existențiale, de spațiu și timp, ca să zic așa, decât a celei de atitudine auctorială.

Melancolic în sensul atenției fixate obsesiv asupra obiectelor acestei lumi, Alexandru Vlad îmbracă realitatea în cuvinte complicate, într-un ceremonial al rostirii pedant, prețios, cu o mișcare amplă și, paradoxal, firească. Totul depinde de cuvânt, lumea se creează *acum*, în fiecare clipă, prin contemplare verbalizată – „mi-am concentrat toată privirea asupra...“ Cele mai banale evenimente sunt comentate grav, cu orgoliul descoperitorului absolut. Fierăstrăul circular care tăia piatra „penetrând fonic în volumul ei“ capătă, astfel numită acțiunea lui, distincție, morgă, noblețe. Citesc în *Pas de deux* aceste rânduri: „Nu întreba dinainte unde vor merge, venea supusă. *Pe țiglele acoperișurilor înclinate străluceau cioburi de sticlă* [s.m.]. Nu țipa, nici nu protesta când era nervoasă, dar nimic mai ușor decât să-ți dai seama că e distrată, neliniștită“. Imixtiunile plastice, întotdeauna neașteptate, sunt mai importante decât întâmplarea, expresii ale unui ezoterism bine întreținut. O stranie excitație, misterioasă și oarecum vag amenințătoare, se transmite cititorului. Naratorul „începu să vorbească ațâțat de propriile cuvinte“ aidoma personajului său. O frază de un rafinament excesiv, manii de orfevri

transferă într-un nefiresc de un fel cu totul special cele mai banale întâmplări cotidiene. Nicio asemănare cu tratamentul „homeopatic“ (cum l-am numit atunci, în anii '80, spre amuzamentul lui Bedros Horasangian, care mi-a trimis o ilustrată adresată „doamnei farmacist...“) al griului cotidian, prezent la mulți dintre desanțiștii de marcă. Nu se speră o ameliorare a relației individ-lume-pe-dos prin descrierea halucinant de cenușie a faptului mărunț, ci se degustă cu delicii secrete fărăma de culoare pe care cuvântul o poate împrumuta prejmei. O plăcere exclusivistă de a conferi realului semnificațiile conținute latent, exploatarea largă, dar, câteodată, prea atent supravegheată a libertății interpretărilor. „Adună senzații și imagini cu lăcomia și hărnicia dezlănțuită a vevești“, citesc undeva în volumul *Drumul spre Polul Sud*.

O acută implicare autobiografică, unori de-a dreptul indiscretă, domină fiecare povestire, fiecare fragment. Artificiul cuvântului îndelung căutat, livrescul introdus cu gesturi de colecționar dau o proză de foarte bună calitate, chiar dacă poate rămâne un gust mai puțin plăcut la lectură fiindcă „neologismele incasabile și ostentative“ sunt și ale autorului/naratorului incapabil de a-și transcende propria statură interioară. O prea mare încredere în cuvinte reduce efectele binefăcătoare ale selecției („văd cu ochii compoziți ai unei insecte agere și nu sunt capabil să selectez datele“). Alexandru Vlad mizează totul pe libertatea absolută a celui dăruit cu har: „păstrez vagi impresii izvorâte liber dintr-un motiv real, nimic nu le contrazice și eu le dau curs“. Toate acestea sunt deopotrivă carențe și calități. Persistentă însă impresia că Alexandru Vlad nu trăiește, ci spionează restrângând, în cele din urmă, debitul existențial al prozelor sale din ambiția de a fora mai/prea adânc. Suferind de ceea ce mi se pare potrivit să numesc „egocentrismul oglinzii“ într-o manieră care-l individualizează și îl delimitează net de contemporanii săi, Alexandru Vlad este un povestitor incomod la care cititorul admiră dezarmat melcul fastuos al limbajului, fiindu-i aproape cu neputință să se simtă cu totul în largul său. Personalitate fundamental cathoptrică, lasă într-o nesiguranță incomodă persoana întâi, care se situează violent și trufaș în centrul textului său, fără a uita să acumuleze dovezi ale prezenței stăruitoare a persoanei a treia, cea străină, alta, *cealaltă*.

Livrescul e o excreșcență cultivată anume, fiindcă Alexandru Vlad nu-l socotește o povară, ci un câștig, un țel. Chiar un blazon. Plecarea de la o *realitate* e facultativă, căci imaginația verbală și memoria culturală aruncă un strat difuz asupra peisajului natural și uman, iar ironia și autoironia sunt cu totul subțirate. Chiar dacă prozatorul și naratorul său privesc cu o lentilă măritoare împrejurul, acesta emite aproape exclusiv la comenzi livrești, dintr-o prejudecată a lec-

turilor acumulate. Alexandru Vlad nu râde și nu se înduioșează, ca Nicolae Velea, să spunem. Nu experimentează limbaje și nu joacă roluri. Propria trântă cu cuvintele îi este suficientă.

Așa se întâmplă și în *Curcubeul dublu* (Polirom, 2008, 297 de pagini). Norman Manea remarcă, pe bună dreptate, *voluptatea livrescului*, dar *magia compoziției* nu înseamnă că avem de-a face într-adevăr cu o construcție armonică. E, mai degrabă, o aglutinare de secvențe tatonante, fiindcă naratorul său își joacă luciditatea lenos, aburit, ca prin „sticla de lampă“ a privirii ațintite înspre averea sonoră dinăuntru, reproducă prin vocalizele cu lungi, alambicate pauze de respirație ale unui gourmet. În plus, aici, în cea mai nouă carte a sa, un firav, dar insistent zvon crepuscular care bruiază melodia:

Viața mea pare că se restrânge. Așa cum, în lipsa optimismului, a elevației și a planurilor de viitor, s-ar vedea brusc realitatea cea mai strict circumscrisă. Îți iei de la ochi ocheanul și vezi că poarta și gardul curții se află de fapt la zece pași, nu la acele distanțe care te făceau să crezi că ai în jurul tău un spațiu imens.

La unul dintre Colocviile *Contemporanului*, Alexandru Vlad susținea că romanele de dinainte de 1989 aveau „sertarele în subtext, în burta ficțiunii“. De acord cu el, mă gândeam dacă nu cumva orice ficțiune își are „burta“ proprie, cea în care se ascund valențe discrete, secrete ori de-a dreptul nu de tot conștiente de sine, așa încât sunt mereu posibile alte lecturi, după coduri ale unor epoci/etape succesive de lectură. Oricum, ideea e reluată într-un *Exercițiu mnemotehnic*:

Într-o stație de autobuz erau mai mulți oameni decât poate aduna astăzi un partid la un miting. Până la urmă, dispăreau cumva și ei la căderea nopții, iar orașul rămânea pustiu. De stâlpi se lipeau drapelele ude, rămase acolo de la ultima sărbătoare națională. E reconfortant să scrii acum despre lucrurile acestea, și am visat întotdeauna că le voi scrie relaxat și că ele vor „crea atmosferă“. Cândva, atunci, n-ar fi avut nici un haz, cuvintele nu stimulau în nici un fel fantezia, ar fi fost prozaice, o simplă redundanță. N-avea rost să le scrii nici măcar în secret. Acum e ca și când ai sta la căldură și ai descrie vremea mohorâtă de afară, fără teama că geamul ar putea plesni și moina ar intra înăuntru.

E aici, de fapt, o profesiune de credință. Cum bănuiam, prozatorul Alexandru Vlad alege tratamentul „alopat“. Pentru el, oricât de asemănătoare cu realitatea, literatura e *altă* lume.

Nu din propensiuni neosămănătoriste scrie Alexandru Vlad despre „viața la țară“. El a uitat-o, și-a pierdut deprinderile și știința țaranului, iar cele de orașean, deși atent cultivate, sunt toate nesigure pe ele, alunecoase. O recuperare a bunei înțelegeri cu lucrurile acestei lumi încearcă prozatorul în scrisul său ezitant, când iute și suspendat, când revărsat în lungi perioade cu inserții picturale. De aici, de pildă, tratatul (poemul?) despre fierberea ouălor. Tot așa, divagațiile despre pâinea singuratecului care se usucă mai repede, iar sarea se umezește ca la un semnal misterios: „încearcă să-mi comunice ceva“. Ocheanul, întors când pe-o față, când pe alta, inventează lumi bune de locuit în amurg.

ORLANDO BALAȘ este un fost echinoxist sfielnic și delicat, care se ocupa în studenție de vrăjitoare, așa cum alții se joacă în mod ingenuu cu chibriturile. Psihanaliza intelectuală a Facultății de Litere din Cluj – profesori și studenți cu preocupări literare, deopotrivă – ar fi un subiect fascinant pentru analiză, pe care-l lăsăm pentru o dată mai târzie, însă la Orlando Balaș – foarte bine pregătit, de altfel – s-a simțit dintotdeauna obsesia subliminală, cine știe de ce anume generată, pentru femeile puternice, dominatoare, pe care, iată, a izbutit s-o toarne într-un masiv volum tematic făcut după canoanele științifice doctorale ale Occidentului, *Reprezentări ale feminității în eposul germanic medieval* (Cluj-Napoca: Ed. Echinox, 2007), a cărui prezență merită să fie semnalată cu elogii, fiindcă reprezintă o premieră culturală pe la noi, ceea ce face ca volumul să devină, în condițiile unei circulații normale, unul de referință. Motivele conjuncturale ale succesului minimal, imediat, sunt simple: ne lipsesc, în general, specialiștii avizați în cultură germană (cei bine pregătiți fac studii plauzibile în universitățile noastre, unde nu prea mai sunt „cadre” care vorbesc germană nativă, apoi iau impetuos drumul mănos al Occidentului...), iar *Edda* circula, până nu demult, doar într-o versiune prozastică pusă în circulație de către BPT, în 1977 (*Walhalla și Thule*), fiind tradusă abia în 2005, la Editura Herald, de către Magda Petculescu, într-un volum care – am verificat cu regret... – nu a intrat în prea multe dintre bibliotecile noastre publice, rămânând în general greu accesibil pentru cei interesați de mitologia și cultura medievală germană.

Făcându-și studiile de documentare pentru doctorat în universități și biblioteci majore din Germania, Orlando Balaș a surmontat de unul singur toate aceste dificultăți de informare, editând un volum masiv (431 de pagini) bine structurat, sistematic, redactat obiectiv în perimetrul psihologic al unei pedanterii compensative, ca un pariu științific cu propriile sale puteri de asimilare, pe care autorul l-a câștigat meritori și incontestabil, cuvinte în plus de grațitudine datorându-i-se Editurii Echinox, care a editat cartea cu toate grafiile adecvate, arhaizante pe care textul le conține. În acest sens, Orlando Balaș nu a actualizat fonetic versiunile scrise, ci le-a menținut, în bună parte, cu grafia de atunci; pe de altă parte, a tradus de unul singur toate exemplele – numeroase! – cu care își ilustrează demonstrația, versiunea Magdei Petculescu fiindu-i, formal, inaccesibilă, deși sub aspect cronologic cele două cărți ar fi trebuit să se întâlnească, între ele fiind o diferență de apariție de doi ani. În consecință, în absența unei asemenea conjuncții, autorul *Reprezentărilor...* trebuie admirat și pentru efortul de echivalare lexicală și stilistică pe care l-a întreprins, puține dintre lucrările noastre academice fiind în stare să ia lucrurile de la piatra de temelie în sus, construind ele însele obiectul pe care și-l propun spre studiere.

E reconfortantă, sub acest aspect, imaginea pe care o lasă Orlando Balaș după pu-

blicarea acestui masiv op, și anume aceea de inițiat colbit în biblioteci milenare, aplecat peste manuscrise de nimeni citite până atunci, fiindcă *Reprezentările...* sale au darul de a restitui foarte sistematic literatura medievală islandeză și germană din aria de interes a *Eddei*, Nibelungilor și a epopeilor groenlandeze, pentru a urca apoi înspre Graal și minnesänger, pentru a stabili conexiunile care se impun și pentru a sesiza, foarte scrupulos și de o acribie sursologică aproape medievală, distincțiile care se stabilesc între corpuri de texte și tradiții, linii epice orale și reflexele lor culte, sau între diferitele complexe de manuscrise care dau, prin adăugare suplă, integrativă, imaginea-tip a unei literaturi eroice și sapiențiale prodigioase, ai cărei protagoniști referențiali sunt eroul Sigurd (Siegfried) și cele două femei care gravitează în cercul său de fascinație, Brünhild (fostă, într-o tradiție mai veche, walkirie adormită punitiv de către tatăl zeilor, Odhin) și Kriemhild, sangvină, răzbunătoare.

Analiza scrupuloasă a stratificărilor culturale și textuale pe care le presupune medievismul eddic germanic reprezintă un bun temeinic, câștigat, al lucrării: Orlando Balaș povestește, pe rând, *Edda* veche în versuri (păstrată în *Codex Regius*, din arhiva regală daneză), apoi *Edda* islandeză în proză a lui Snorri Sturluson (cea la care, de regulă, trimit traducerea avizate), pentru a le compara cu versiuni erante, din spațiul cultural islandez, groenlandez sau german. Cronologia culturală a perioadei oferă comparațiilor ingrediente incitante suplimentare: ne aflăm, temporal, într-un segment circumscris de secolele X și XIII ale erei noastre, Islanda este creștinată, prin decret parlamentar, în jurul anului 1000, schisma din 1054 și milenarismul secolului XI le scapă învățaților de acolo din cauza prea proaspetei asumări a unei credințe în numele căreia o parte din tradiție se cuvine a fi rescrisă, *Edda* însăși este impregnată de mici incizii creștine (deși relatează subiecte mai vechi, precreștine, și o etică de curte și eroică așijderea), pătrunde însă vestea primei cruciade din 1095, lansate de papa Urban al II-lea la Clermont, care ajunge până în nordul Europei, înflăcăându-i și pe proaspeții convertiți.

Foarte interesantă, în carte, e și analiza „limbii poeziei” pe care o foloseau skalzii (corespondenții nordici ai aezilor greci), prin recurgerea foarte sofisticată la perifraze, care presupuneau cunoașterea temeinică, în detaliu, a mitologiei precreștine, pentru identificarea corectă a analogiilor. Astfel – arată Orlando Balaș – *aurul* era numit *măscumpărare pentru vidnă*, făcându-se în acest fel referire la un episod mitic foarte cunoscut, în care se povestește că vina de a fi omorât un zeu travestit într-o vidră a fost ispășită de doi zei prin acoperirea victimei cu aur obținut pe cale magică, până în vârful mustăților. Ascultătorii știau, desigur, toate aceste detalii, ceea ce ducea la o estetică a variațiilor expresive meșteșugite în timpul relatării: nu atât subiectele interesau – se dovedeau a fi, în general, aceleași, redundanțele tematice fiind inerente –, cât modul în care erau ele prezentate publicului, care situa axiologic vorba meșteșugită deasupra exigenței minimale a adecvării la temă. De altfel, în afară de glisajele temporale evidente, în urma cărora unele detalii se estompează în favoarea altora, mai

compatibile cu „cerințele” zilei, variațiile metaforice și adjectivale erau foarte gustate în timpul relatării miturilor și evenimentelor imemorabile, paradigmatic: multe dintre versiunile pe care le povestește Orlando Balaș au rămas în uz prin asemenea alterări controlate, în urma cărora perifraza expanda lexicul strict referențial, transmițând, în mod complementar, și învățături de ordin moral.

Trebuie să spunem însă cu regret că Orlando Balaș a intenționat să realizeze un studiu imagologic, ceea ce nu prea a și reușit, cartea cuprinzând, aproape în integralitatea sa, *reповestirea* extrem de scrupuloasă a *conținutului* textelor studiate. Autorul înlocuiește analiza cu un pozitivism narativ adesea stufos și obositor, și dacă nu închizi cartea după primele 100 de pagini repovestite la gura sobei, o faci din pur interes științific pentru detalii și doar fiindcă nutrești speranța că „minunea” se va produce cândva, că autorul va rupe cordonul ombilical, va ieși eroic din plasa narațiunilor pe care le aglomerează, împlinindu-și expiatoriu metodologia pentru care pledează titlul.

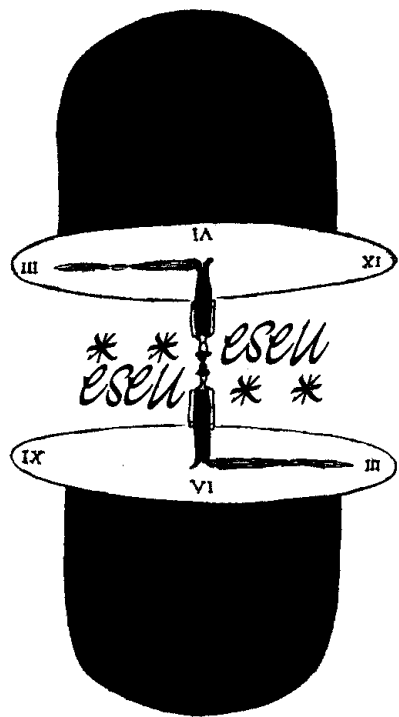
Din păcate, nu o face. Câteva comparații, stereotipe și prudente, cu mitologia eroică mediteraneană mai animă pe ici-colo peisajul, etimologiile vechi germanice sunt întotdeauna lămuritoare (nu numai lexical, ci și mitic), dar prudența interpretativă a lui Orlando Balaș e dezamăgitoare: incontestabil, prelucrarea, în premieră națională, a multor subiecte îl îndreptățește pe autor să rețină cât mai multe detalii, dar, altminteri, absența totală a riscului interpretativ nu poate fi scuzată de nimic, nici măcar de dorința adecvării autorului la un stil intelectual mai pozitivist și sobru-nespeculativ, de tip germanic, uscat ca o iască, dar, din păcate, neinflamabil. Iată un exemplu:

Hallgerdr iese din tiparul clasic al femeii islandeze așa cum o prezintă majoritatea saga. Ca și multe alte personaje negative din *Íslendinga sögur*, ea este rea pentru că așa s-a născut, răutatea ei este un dat originar, nu rezultatul unor circumstanțe exterioare sau al unei evoluții. Se amintește rolul negativ jucat în educarea ei de către tatăl adoptiv, dar ea este primordial rea, are ochi de hoată și se știe de la început că mulți vor suferi din cauza ei. Singurul mod în care cineva care a intrat în contact cu Hallgerdr poate evita un conflict cu ea este să i se supună sau să îi ignore răutățile.

Textul (și sunt sute de acest gen) e pueril. *Primordial de pueril*, pentru a rămâne în termenii săi stilistici...

Pledoarie pentru demnitatea omului

Nicolae Mărgineanu

SCUFUNDAT ÎN *abisul* meu *luminat*, peregrin, explorator, cronicar al itinerariilor mele prin veac, ca și ale celor mulți ale căror căi s-au încrucișat cu ale mele, dorind să scriu totul, să-mi înscriu viața, și nu numai a mea, în această ultimă carte, cu o poftă a rememorarilor, a reflecției, a meditației, a fabulației îndârjită prin amenințarea amurgului ce se lasă, grăbit să nu mă apuce noaptea, îmi rămâne – mărturisesc – puțină vreme de închinat scrierilor altora, chiar și atunci când acestea privesc îndeaproape tocmai unele cotloane ale *abisului* meu. Departe de țară, îmi este, de altfel, prea lesnicios să ignor multe din lucrările care apar, deși îmi dau seama că unele m-ar ajuta luminând calea propriilor mele dibuiri. Regret uneori această închidere solipsistă a mea, pe care încerc să mi-o justific (nu fără oarecare proastă conștiință) prin împușinarea timpului ce-mi mai stă în față. Dar e cu atât mai deplină mulțumirea mea când descopăr – aproape întotdeauna prin solitudinea unor prieteni, cărora le sunt recunoscător – câte o carte apărută în țară, care, departe de a mă scoate din ruminarea propriilor mele gânduri, din peregrinările mele prin imaginar, din diversele munci de pe șantierul meu, îmi confirmă întrucâtva strădaniile, mi le sporește. Sunt cărți în care mă regăsesc, scrieri congenere cu propriul meu scris. Rămân, oare, prin prețuirea acestora, prin entuziasmul fertil pe care-l trezesc în mine, în ocolul egotist al propriului meu eu scriitoricesc? Nicidecum. Este în câte o asemenea rară descoperire a *altuia* atât de apropiat ție ceva din miracolul dragostei care ne scoate din noi înșine adâncindu-ne în noi înșine.

Dar, ca să nu mai divaghez în acest preambul, îmi propun să spun câte ceva despre două cărți, dintre care una, *Timpul ce ni s-a dat* de Annie Bentoiu, al cărei volum al doilea a însemnat pentru mine o adevărată revelație, iar cealaltă, *Nicolae Mărgineanu – Un psiholog în temnițele comuniste*, mi-a oferit reîntâlnirea unei persoane demult îndrăgite și prețuite. Cu toată deosebirea dintre ele, aceste două cărți îmi vorbesc amândouă despre crimele împotriva demnității umane și despre sau, mai degrabă, *din* eroismul tragic și, în extremis, triumfător, al apărării acestei demnități. Ne aflăm, cu amândouă scrierile acestea, în miezul crimelor comunismului, dar și al rezistenței victimelor acestor crime, care astăzi, când colosul ce părea că va înfrunta secolele s-a prăbușit,

vădindu-și fragilitatea de argilă biblică a temelțiilor, impresionează din ce în ce mai puțin generațiile noi, preocupate de grijile sau seduse de tentațiile unei lumi într-o tot mai rapidă prefacere. Dar dacă procesul comunismului, clamat și reclamat de victimele sau martorii acelor crime, pare să se amâne sine die, el este totuși în desfășurare, într-o realitate mai profundă, mai puțin spectaculoasă – desigur nu sub formele juridic-instituționale ce fuseseră și mai sunt tot mai rar râvnite. Cărți precum acestea două drescăză – cum se spune juridic – dosarele acestui proces. El ar trebui să aibă și are deocamdată loc, dovadă aceste cărți (și este poate bine astfel), în conștiințele noastre.

„Dar odată și odată se va face, poate, și un proces drept împotriva acelor care ne-au făcut nouă un proces atât de nedrept” – citeam mai demult în *Amfiteatre și închisori*, una din cele două scrieri memorialistice ale lui Nicolae Mărgineanu. Împărtășeam cu el și cu mulți alții acest gând, după cum eram și continui să fiu, ca și Romulus Vulcănescu, un adept al iertării creștinești de aplicat chiar și călailor. Aceasta nu implică însă renunțarea la exercitarea dreptății. Crimele peste care se trece cu buretele uitării – din lasitudine istorică, oportunitate politică sau alte motive la fel de lipsite de orice validitate – continuă să „strige la cer”. Crima nejudecată moral (dreptatea nu înseamnă nicidecum răzbunare) naște pestilență, e toxică. Nicolae Mărgineanu nu credea altfel, atunci când vorbea despre o judecată dreaptă. El mi-a fost unul dintre magiștrii cei mai apropiați, mai dragi, înaintea de a-mi deveni confrate mie, începătorului în cariera universitară, pentru foarte scurtă vreme, căci arestarea sa a precedat cu doar câteva luni prima mea detenție, ca și prima condamnare urmată de alungarea pentru multă vreme din universitate. Spirit de o incitantă vivacitate, de o rară mobilitate modernă a inteligenței, dublată de o soliditate arhaică țărănească a caracterului, era aproape inevitabil ca Mărgineanu să devină foarte curând victima unui regim în plină, virulentă, violentă fază a instalării sale cu solid sprijin militar străin. Aceasta, așa spune, tocmai din pricina virtuților sale. A unei anumite nobleți pe care o încarna fiul acesta de țăran, democratul acesta format îndeosebi prin asimilarea liberalismului democratic american, omul acesta de știință slujitor devotat al adevărului. Îmi amintesc (și amintirea mea este ajutată de o însemnare din Jurnalul meu) cuvintele sale dintr-o ultimă convorbire pe care am avut-o cu el, nu mult înainte de arestarea sa la 14 aprilie 1948. Tânăr preparator la Psihologie, îl căutasem la Institutul de Psihotehnică pentru a-l consulta pe el, pe departe cel mai valoros dintre psihologii țării, în legătură cu un articol pe care-l scrisesem pentru *Revista de psihologie* a institutului unde lucram.

„Cum îți închipui că are să ți-l publice Roșca?” – a exclamat el, râzând, după ce l-a citit. „Doar știi cât e de marxist! Îți periclitezi și postul! Fii cuminte, nu-l preda. Ai timp.” Era în acel articol un mic comentariu psihologic la o frază a lui Lenin după care comuniștii nu pretind celor ce vin spre ei o adeziune lăuntrică, o „conversiune” la Karenin”. Am continuat convorbirea cu magistrul meu petrecându-l spre casă, căci locuiam în același cartier. Iar pe drum, conferențiarul Mărgineanu mi-a ținut o prelegere ce nu era de psihologie, ci de etică. Am notat în seara acelei zile în Jurnalul meu, pe marginea vorbirii sale, eliptic, doar cuvântul „personalitate”. Nu era, fără îndoială, vorba de „psihologia persoanei”, care a dat titlul celui *magnum opus* al său, celei mai importante lucrări pe care o dăduse psihologia românească până la acea dată (și mă întreb dacă nu și de atunci încoa). Vorbea despre depersonalizare ca viciu de fond al societății în lumea comunistă, despre carența personalităților în elita ce se opune comuniștilor, despre nevoia imperioasă de personalitate în opoziție cu acea lume. Vedeam că pledează oarecum *pro domo* și se entuziasma cu vivacitatea sa atât de plăcut juvenilă pentru Goethe, a cărui vorbă i-o reaminteam despre binele suprem, acel „*höchste Gut*” care e „*die Persönlichkeit*”. Câteva săptămâni mai târziu, puterea abuziv depersonalizatoare încerca să nimicească această personalitate atât de autentică azvârlind-o în temniță și supunând-o tuturor chinurilor, greu imaginabile pentru cei ce nu le-au trăit, timp de șaisprezece ani. Aveam să-l întâlnesc acolo în detenție, zece ani după acea ultimă convorbire în libertate. Eram adunați câțiva într-o cameră de tranzit a penitenciarului din Gherla, în așteptarea trimiterii noastre cu duba spre Jilava și apoi, cum bănuiam, spre Pitești, căci cu toții eram condamnați pentru înaltă trădare, iar penitenciarul din Pitești era în acei ani rezervat „trădătorilor”. Am profitat amândoi de răgazul acelor câteva zile petrecute împreună pentru a sta de vorbă, de la trezirea în zori până la „stingere”. Mi-a istorisit astfel în surdina, cu o voce nițel răgușită, adevărata istorie a strădaniilor sale din ultimii săi ani de libertate, 1945-’48, în slujba unei Români libere, autentic democratice, zic adevărata istorie, căci pe cea măsluită, deformată, orientată de anchetatori spre punerea sub acuzare și condamnarea sa, am aflat-o mai nou din filele numeroase ale dosarelor Securității publicate în tulburătorul volum *Un psiholog în temnițele comuniste*, ce redă masiv documente preluate din arhiva CNSAS și editate cu o grijă scrupulos științifică de Cristina Anisescu. Revin îndată asupra acestor dosare, dar mai rămân puțin la acele frumoase zile din Gherla în octombrie 1958 (insist, *frumoase*, căci am avut și asemenea zile în anii de detenție). Aveam atâtea să ne

• Nicolae Mărgineanu, în anii 1918-1920, la Liceul de la Blaj. Așa arăta, în școlile Blajului, viitoarea inteligență transilvăneană.

împărtășim și ne grăbeam, căci ne era teamă că dintr-o clipă într-alta ne vor despărți, ceea ce s-a și petrecut în curând, când, transportați la dubă, am fost puși în celule diferite, nemaiermând să ne întâlnim nici la Jilava, nici mai apoi în închisorile succesive ale trădării, la Pitești, apoi la Dej. În dialogul nostru eram aproape într-o toată de acord. Îmi amintesc un singur dezacord, pricinuit de „omenia românească“, pe care bunul Mărgineanu o susținea cu înfocare. Eram la patru luni după benigna „rebeliune“ de la Gherla și trecusem prin cumplita, sângeroasa ripostă a administrației penitenciarului. Dacă n-ar fi fost decât brutalitatea crasă a caraliilor care năvăleau din când în când în celulă și, urlând la noi „burta la pământ!“, începeau să ne calce cu bocancii în picioare, lovindu-ne cu bătele pe unde apucau, și totuși mi-ar fi fost greu să găsec în vlăgăniile aceia viguroși, poate voioși, poate chiar „de treabă“, de pe valea Someșului meu, vreo urmă cât de mărunț de omenie. Acel certificat de omenie pe care psihologul îl acordă, după zece ani împliniți de temniță grea, poporului din care se zămisleră atâtea brute putea fi socotit o dovadă de năvită sau de autoînșelăciune patriotică. Cred însă că mai curând era generoasa proiecție asupra celorlalți a propriei sale omenii funciare.

Și a mai fost o ultimă întâlnire a noastră, după alți zece ani, în 1968. Eram de astă dată amândoi „liberi“. Ieșisem din pușcării și domiciliu obligatoriu, „grațiați“, în 1964. Venisem pentru câteva zile la mama mea, la Cluj. Eram împreună cu Bianca, ne căsătorisem cu doar câteva săptămâni în urmă. O după-amiază senină de sfârșit de vară în grădina bătrânei noastre case familiale de pe strada Bolintineanu. M-am bucurat mult revăzându-l pe Nicolae Mărgineanu, care, aflând că sunt la Cluj, venea – cum spunea el – „să mai stăm de vorbă ca la pușcărie“. Și am stat până când s-a înserat de-a binelea și am ajuns la „ora stingerii“. Ne-a încân-

tat, pe Bianca și pe mine, prin luminoasa sa alegrețe. Niciodată nu l-am simțit mai apropiat decât în acele clipe în care ne desfășura plin de elan proiectele lucrărilor sale, eu însumi fiind doldora de proiecte și de lucrări pe șantier. Era bucurios că-i apărea o carte despre *Natura științei*, pregătea alta, *Psihologie și literatură*, despre care ținea să vorbească cu mine. Trupele sovietice invadaseră de curând Praga, occidentalii protestau fără să se miște, Ceaușescu vocifera din balconul Palatului (înșelându-i pe mulți, chiar și dintre „ai noștri“), noi nu țineam seamă de nimic din toate acestea, ci ne vedeam de scrierile noastre. Dar, oricât aș fi fost eu de încrezător în viitor, Mărgineanu mă depășea net prin optimismul său cuceritor. Certitudinea sa în triumful dreptății, al adevărului, al libertății era de neclintit. Cei șaisprezece ani de temniță nu-i știrbiseră încrederea în valori, dinamismul său rămăsese același. Și era același bărbat întreg, încrezător în virtuțile omeniei, pe care avea să le celebreze în cartea sa *Sub semnul omeniei*.

Că acest om a avut parte, precum puțini, de neomenia semenilor săi, vedem din cartea plină de documentele calvarului său. Începând cu delatiunile colegilor săi și sfârșind cu lanțurile ce i se pun, ca un ultim gest de „cruzime sadică“ (cuvântul drept al fiicei sale, Daniela Mărgineanu-Țăranu), în ziua în care formalitățile de grațiere erau deja întocmite, această *via crucis* a lui Nicolae Mărgineanu este plină de suferințe. Din filele îngălbenite de vreme sau mai degrabă devenite cenușii, de culoarea prafului, din scrisul tot mai palid al unor mașini de scris rău obosite deja prin anii aceia '40, '50 ori '60, când mâini nu prea dibace țăcăneau la ele, din cernelurile interogatoriilor și notelor informative, și ele din ce în ce mai șterse, dar încă pe deplin vizibile, se degajă cu intensitate tulburătoare mirosul puternic, pătrunzător (rare parfume și multe duhori) al vieții trăite. Am zis trăite, ar fi trebuit să spun suferite, căci este nespus de

multă suferință în toate acele hârtii bătrâne, mai îmbătrânite decât propria mea memorie încă tenace. Iată-i pe delatorii confratelui lor, pe care i-am cunoscut și eu prea bine: Al. Roșca, Constantin Daicoviciu și alții, care semnează la 25 februarie 1946 un „Raport privitor la insinuările și acțiunile de subminare ale organizației comuniste universitare, puse la cale de Nicolae Mărgineanu...“, prezentat ca „agent manist, mincinos și profund necinstit“. Aceiași, ca „activiști de partid“, solicită la 27 februarie 1946 sprijinul Comitetului Central al Partidului Comunist Român pentru înlăturarea lui Mărgineanu. Al. Roșca, distrugătorul Universității din Cluj în 1948-'49, pe care o va „epura“ nemilos, se va lăuda că a fost cel care l-a denunțat în cabinetul tov. ministru Chișinevschi pe „spionul“ Mărgineanu, „agentul nord-americanilor“. Infamia delatorilor este cu atât mai crasă cu cât aceștia iau masca „partinității“, a combaterii în numele unor principii etice și politice a unui ins acuzat la început de „calomnie, abateri grave de la etica academică și științifică“, pentru a termina cu acuzații ca spionajul, ce puteau atrage pedeapsa capitală, când în realitate motivele lor erau din cele mai sordide: moralistul Al. Roșca râvnea la postul de conferențiar în locul lui Mărgineanu și pentru a atinge acest scop mizerabil era în stare să-l trimită pe confratele său la moarte. Prietenul și acolitul lui Roșca, Mihai Patriciu, inspectorul general al Siguranței din Cluj (ce nu luase încă denumirea de Securitate), dispunea arestarea și trimiterea sa la Direcția Generală din București.

De acum încolo, minciunile, falsurile, deturnarea sensului declarațiilor, pervertirea spuselor arestatului se țin lanț în filele numeroase ale dosarului său de anchetă și instrucție ce constituie grosul documentelor din acest volum. Bineînțeles, nu se amintesc nicidecum în acest amplu dosar tortu-

→

Centenar SIGISMUND TODUȚĂ

Partitură olografă la Meșterul Manole, după Lucian Blaga

MESTERUL MANOLE
(Lucian Blaga)

①

Longo, *meno* / 1268 /

ppp

S. Toduța

The image shows a handwritten musical score for the piece 'Meșterul Manole' by Lucian Blaga. It consists of five systems of piano accompaniment. The first system includes a circled '1' and the tempo marking 'Longo, meno / 1268 /' with a dynamic marking 'ppp'. The name 'S. Toduța' is written in the upper right. The score is filled with musical notation, including notes, rests, and various performance instructions like 'ad lib' and 'meno'. The handwriting is in black ink on aged paper.

„Maestrul Toduța este acel senior, acel prinț cu nume medieval, Sigismund, care a știut să se lege în sunete primordiale, arhaice de aulos ale unui trecut muzical legendar, distilând din aceste sere foarte înalte urzeala capodoperelor pe care le știm și pe care le vom păstra cu mare grijă.“

(Cornel Țăranu, „In memoria S. Toduța“, in *Tribuna*, Cluj-Napoca, 18-24 iulie 1991)

→ rile, chinurile la care este supus împlicatul pentru a i se stoarce, nu adevărul – căci acesta nu interesează pe anchetatori –, ci versiunea construită de ei pentru a atinge „înalte“ obiective politice urmărite de Partid. Ele pot fi deduse din analiza atentă a textelor. Trecând eu însumi printr-o asemenea anchetă, pot decoda artificii de limbaj prin care anchetatorii perverteau declarațiile anchetatului, înlocuiau spusele sale cu schemele lor incriminante. Este adevărat că, în 1947-'48, formulele anchetatorilor nu erau încă atât de bine rodate, nu deveniseră niște stereotipuri canonice, cum aveam să le cunosc în 1956 și în anii următori. Dar sunt evidente unele expresii ale anchetatorului puse de acesta în gura anchetatului, precum: „acțiunea noastră subversivă“, „mișcarea de rezistență“, „grupuri teroriste“ etc., etc.

Dar suferințele nu încetează odată cu ancheta. Ele vor continua în timpul procesului și apoi, firește, pe tot parcursul detenției. Chiar dacă filele de dosar se răresc pentru aceste perioade, ele nu lipsesc. Organele Securității, ale justiției militare, apoi ale administrației penitenciarelor nu se mulțumesc

cu ocultarea adevărului prin întreținerea secretului, prin ruperea deținutului de lumea înconjurătoare. Ele recurg la pervertirea, la falsificarea adevărului în cele mai diverse forme. Citez doar textul mișcător al unei scrisori din octombrie 1948 a profesorului Mărgineanu către soția lui, în care se străduiește să o liniștească vorbind despre condițiile excelente de detenție ce i se oferă. Trebuie să adaug însă că această scrisoare ce se află la dosar n-a fost niciodată transmisă soției, după cum nu i s-a transmis nicio scrisoare de la el în timpul celor 16 ani ai detenției sale.

Da, este foarte multă suferință în toate aceste dosare. Deschizându-le, nu infamia, nu perversiunea, nu minciuna, nu stupiditatea – prezente și ele abundent pagină de pagină –, ci suferința este cea care te izbește mai presus de orice. Dosarele Securității conțin un om prins în teasc din care se storcea sânge.

Poți medita îndelung pe marginea textelor din această carte a pătimirilor unui psiholog în temnițele comuniste. Printre multe altele, te poți gândi la acel „proces drept“ care, după Nicolae Mărgineanu, va trebui

„odată și odată“ intentat făptașilor. Condițiile istorice nu vor fi sau nu vor mai fi în curând favorabile unui asemenea proces, prin însăși trecerea timpului. Dar nu ținerea sau nu a unui asemenea proces mă interesează în aceste rânduri, cât încadrarea faptelor criminale de care s-au făcut vinovați acei făptași. Cântărind diversele concepții juridice aplicate marilor infamii ale secolului al XX-lea, este cert că, excluzând genocidul sau crimele de război, nu rămâne, pentru calificarea generică a faptelor incriminate, decât conceptul de crime împotriva umanității. Crimele comuniste, ale Partidului, Securității, Justiției, ale tuturor instituțiilor statului comunist și, evident, ale reprezentanților acestora sunt crime împotriva umanității, ce nu pot fi prescrise. Dar tocmai reflecția pe marginea dosarelor Mărgineanu și, vom vedea în curând, meditația paginilor zguduitoare cărți a Anniei Ben-toiu m-au condus spre un concept, neînca-drabil probabil într-o jurisprudență, dar având o deosebită gravitate etică, acela de crimă împotriva demnității umane. ■

Centenar

• Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România (USR), deschizând sărbătoarea de centenar. Foto: Mihai Cucu

ÎN 24 aprilie, Uniunea Scriitorilor din România, ca moștenitoare de drept a Societății Scriitorilor Români, și-a sărbătorit 100 de ani de existență. La festivitate au participat președintele României, dl Traian Băsescu, ministrul culturii, dl Adrian Iorgulescu, președintele Institutului Cultural Român, dl Horia-Roman Patapievici, reprezentanții Academiei Române, ai Ministerului Educației și Cercetării și ai Asociației Naționale a Uniunilor de Creație. Istoricul breslei a fost făcut de domnii Teodor Vărgolici și Ion Ianoși. După-masă, sărbătoarea s-a mutat la Clubul Diplomaților, unde dl Călin Popescu Tăriceanu, primul-ministru al României, a venit în treacăt.

A. • Traian Băsescu, salutînd usr. Foto: Mihai Cucu

• Nicolae Manolescu, președintele USR, între Traian Băsescu, președintele României, și Adrian Iorgulescu, ministrul culturii. Foto: Mihai Cucu

• Teodor Vărgolici a prezentat istoria SSR. Foto: M. P.

• Aspect din sală în timpul ceremoniei. Foto: Mihai Cucu

• Ion Ianoși a prezentat momentele-cheie ale istoriei USR. Peste câteva zile, în 1 mai, profesorul Ianoși a împlinit 80 de ani. Foto: M. P.

• Scriitorimea română la centenar. Foto: Mihai Cucu

• Scriitorimea română la centenar. Foto: Mihai Cucu

• Primul-ministru Călin Popescu Țăriceanu, onorînd breasla scriitorilor. Foto: M. P.

• Szilágyi István, Augustin Buzura, în fundal Mircea Ghițulescu. Foto: M. P.

• Nicolae Breban. Foto: M. P.

• George Bălăiță și Ileana Mălăncioiu. Foto: M. P.

• Georgeta Dimisianu și Livius Ciocârlie. Foto: M. P.

• Doina Cetea, Ion Mureșan, Aura Christi, Nicolae Breban, Varujan Vosganian, Irina Petraș.
Foto: Mihai Cucu

• Irina Petraș și Gabriel Dimisianu. În fundal, Doina Uricariu. Foto: M. P.

• Nicolae Manolescu, Doina Uricariu și Marta Petreu. Foto: Mihai Cucu

• Nicolae Manolescu. Foto: Mihai Cucu

• Horia Gârbea. Foto: Mihai Cucu

• Doina Cetea și Szilágyi István. Foto: Mihai Cucu

• Gabriel Chifu, Irina Horea, Nicolae Manolescu, Doina Uricariu, Gabriel Dimisianu și Marta Petreu. Foto: Mihai Cucu

• Poză de grup în timpul cocktailului. Foto: Mihai Cucu

• Nicolae Prelipceanu. Foto: Mihai Cucu

• Poză de grup în timpul cocktailului. Foto: Mihai Cucu

Julian Kolda

SĂ RECAPITULĂM. „Ames-
tec de resemnare și jovialitate“ (Gheorghe Grigurcu), „înclinație spre grotesc, dar și spre suav“ (N. Manolescu), „lirismul firescului și simplității existenței“ (Ion Pop), „neliniștea celui ce *cantă și se cantă*“ (Mircea Zăciu), „tehnician al uimirii“ (Al. Cistelean) sau „poezia datelor fundamentale ale existenței“ (Gheorghe Perian). Sunt câteva dintre formulele critice mai relevante care s-au străduit să prindă, în conturul lor oarecum apodictic, poezia lui Mircea Petean, reprezentant notabil al poeziei optzeciste, autor al unor volume bine prizate de critica de întâmpinare (*Un munte, o zi, Cartea de la Jucu Nobil, S-au produs modificări, Zi după zi* etc.). Recentă carte *Poemele Anei* (Ed. Limes, 2007) nu contrazice astfel de caracterizări. În cele *Câteva cuvinte lămuritoare*, Mircea Petean încearcă să justifice atât alcătuirea cărții, cât și rostul mai adânc ce animă poemele:

Am scris *Poemele Anei* pentru că am început să *leg* în poezie abia după întâlnirea cu ea. Toate dibuilele de până atunci mi s-au revelat ca atare: simple exerciții în vederea unui parcurs de lungă durată, o aventură existențială și artistică pe care eu eram decis să mi-o asum înfruntând toate riscurile. Care nu erau puține. Nu are rost să le enumăr acum, aici. Important e că, descoperind iubirea, am simțit că *leg* în poezie, cum spuneam. Patima călătoriei avea să fie cel de-al treilea punct de sprijin într-o triadă salvatoare, cel puțin pentru mine: *Iubirea, Poezia, Călătoria*, care a funcționat binișor într-o epocă în care echilibrul existenței era extrem de precar, de fragil. Am scris și voi scrie în continuare la *Poemele Anei*, câte zile voi avea, căci în iubire se află izvoarele poeziei, celelalte *întâlniri*, care sunt apanajul călătoriei, întezind focul și al uncea și al celeilalte. Este vorba despre o religie și despre o estetică, în același timp.

Majoritatea poemelor lui Mircea Petean au alura unui jurnal al imanențelor, în care notațiile, când neutre, când calofile, înregistrează cu sârg dinamica trăirilor, a beatitudinilor, a angoaselor, fără exces de gesticulație, fără retorisme culpabile sau apostazii exasperate. Un poem mizează, de pildă, pe un joc dialectic al centrului și al marginii, al prezenței și al absenței, mai precis, al prezenței travestite în absență și al sacralității camuflurate în aparențele profane ale cotidianității („ce se vede-i un bob de rouă/ miezul nu-i nicăieri/ a rămas doar marginea// lucrurile sunt uneori doar suprafețe/ care

dispar/ dintr-un centru fix minuscul invizibil/ fug snopi de raze –/ rămâne doar marginea// nu știu ce am vrut să-ți spun/ Ana/ când am simțit ca o boare/ semn că nu mai erai/ atunci m-am sprijinit pe absența ta/ ca de un zid de mănăstire“). Erosul e transpus, la Mircea Petean, în figurație ritualică, primind, adesea, investitura solemnă a sublimării; uneori e invocat, alteori evocat, uneori e prezență beatificanță, alteori absență traumatică, uneori e melancolie a așteptării, alteori revelație a conjuncției: „infiniit mai tolerant decât spiritul este trupul/ oricum/ Ana/ carnea va intra în surdină// faptul că ești face mai mult decât rațiunea/ imaginația geniului ori paranoia cutăruia și cutăruia/ lua-te-mpreună/ ești deci sunt“.

Lipsite de emfază, dar și de inhibiții, viziunile lui Mircea Petean traduc, într-un vers mai degrabă destins decât tensionat, refluxul unor trăiri condensate în labirintul memoriei sau metafora căutării ființei iubite în palimpsestul unei realități ce-și trădează mai mereu condiția, glisând înspre reliefuri fragil, inconstant, halucinant al imaginărilor („dacă nu erai nicăieri nu înseamnă/ că nu erai de găsit nicăieri/ trăgeam nădejde să dau de tine undeva/ într-un fragment de poem/ într-un colț de peisaj/ într-un pustiu de obiect/ într-o scufundată imagine/ deci iată-mă cotrobăind prin arhivele Nordului/ scoțând la iveală și afișând obiecte personaje poeme/ pe stălpul bibliotecii// dar tu nu erai de găsit nici acolo nici dincolo [...]// te-am văzut/ în flacăra lumânării te-am văzut/ ghemuită/ adormiseși ca îndărătul unui ecran tremurător/ în boaba unei lacrimi/ dacă nu erai nicăieri/ nu înseamnă că nu erai de găsit nicăieri/ erai visul din somnul apei/ visul din somnul apei erai“). În această dialectică a căutării și regăsirii ființei iubite, a rătăcirii într-o lume cu sensurile încifrate și a întâlnirii providențiale, poetul se lasă pradă unui vizionarism erotizat în care investește o frenetrie calmă a notațiilor, din care nu sunt absente metaforele diafanității și ale devoțiunii. Relieful lumii este, de multe ori, eufemizat, în timp ce percepția lirică reabilitează un imaginar ascensional, ce transcende fenomenalitatea. Detaliile ferme ale concretitudinii se convertesc, încet-încet, într-un fel de narcoză a sensibilității, iar notația trece pe nesimțite în conotație („ca două săbii scoase din teaca ploii/ ne străluciau trupurile în lumina umedă/ aidoma buzelor noastre// micile altare ale ciupercilor/ și ale bureților de rouă/ adânc insinuant mirositori// țepi de măceș în carne și flori la ureche/ dealul se înalță-n priviri – la un punct în eter/ nesilit se-ncovoiaie// fuiorul vestește nuntă-n cer// sora mea frații mei ceilalți/ în Gropi cu margini bătute în fragii altor veri/ i-am întâlnit și abandonat/ rugi de fum peste fânate coapte“).

Poet al beatitudinii trăirii, al extazei erotice, Mircea Petean nu este mai puțin poet reflexiv, care, pe măsură ce-și rostește adevărurile iluminante, le înregistrează, cu luciditate, conformația, astfel încât sublimitatea

și interogația se suprapun în aceste scenarii lirice care pendulează între stringența proximității și diafanitatea aluzivă a depărtării: „solfegiam aproape zilnic/ diverse partituri de fețe// bănuiala râului creștea/ se umfla se rotunjea/ precum certitudinea talazurilor de acoperire// numele meu îngropat în numele tău/ și muntele/ desenat cu o mână sigură dar străină// câtva timp eu am lipsit din lume/ atâta cât i-a trebuit Ștefanei să se nască“. În fond, *Poemele Anei* au o configurație duală, în care tușa delicată și concisă ce surprinde o realitate erotizată („ți-s ochii asemenea/ luncii/ vibrând/ după trecerea apelor/ în lemnul singuratic orbit/ de lovitură de nisip“) se întâlnește cu proiecția unei condiții vizionare, esențializate a erosului. Perspectiva e când nostalgică, când euforică, printr-o tehnică a contrapunctului ce revelează atât sublimările reveriei, cât și fulguranțele cotidianității. Nu lipsesc, firește, angoasele, percepția frisonantă a realului, ecurile umbrei, ale timpului și ale sfârșitului („acolo unde începe sfârșitul/ crengilor de brad/ se-aprind candelabre în creștetul cerbilor// acolo unde începe sfârșitul/ suișului de piatră/ da în spic fuiorul mistuit de dor// acolo unde începe sfârșitul anilor de pribegie/ leagă cuvântul în marginea marginilor// acolo unde sfârșitul umbrei mele/ începutul umbrei care te vestește/ este// izvoarele au spălat locul –/ pe o pânză țesută din păsări și vânt/ o nouă faptură depărtarea-nfiripă“).

Delicatețea trăirilor, încadrate, cum s-a mai observat, într-un desen de relativă austeritate, presupune, deopotrivă, gravitate a înscenării ceremonialului iubirii, dar și, într-o măsură mai mică, reflexe ale ludicului. Mobilitea și rigoarea privirii, acuratețea confesiunii lirice, care transcende cumva tribulațiile eului diurn, proiectându-le înspre esențialitate, discreția inserției livrescului, dar și tensiunea detaliului, alternarea, de cele mai multe ori benefică, a registrelor expresive, acestea mi se par trăsăturile definitorii ale lirismului lui Mircea Petean din această carte tributară în mare măsură pactului autobiografic și „mitului personal“.

Carmen Firan

Carmen Firan: Când am citit titlul sub care mi-ai trimis interviul (*Carmen Firan, la 50 de ani*) am rămas foarte surprinsă, sincer, de alăturarea asta. Ca și cum aș fi aflat prima oară. La 50 de ani? De necrezut. Nu simt nimic. Și nu e vorba de niciun alint. Dacă îmi spui însă că doamna Nuștiucare are 50 de ani, e cu totul altceva, am imaginea unei femei la 50 de ani.

E infernală coabitarea sufletului cu trupul, tipuri de energie atât de diferite, fiind supuse complet altor legi și intensități. Continui să cred că sufletul și timpul vin din aceeași categorie energetică, în care nu există trecut și nici viitor. Le recunosc doar dimensiunea prezentului, care poate însemna devenire, fără să le altereze însă eternitatea. Îmi imaginez sufletul ca pe un lichid albastru strălucitor, închis într-o baghetă de sticlă, îl văd cum se mișcă înăuntru pereților transparenti, alergând în sus și-n jos între cele două capete bine închise. În fiecare secundă același, nici mai mult, nici mai puțin. Bagheta se va sparge la un moment dat sub presiunea lichidului care se zbate înăuntru ei și atunci valul albastru va ieși în afară și se va împrăști sub forma unui abur înapoi în univers.

Deocamdată, e bine la 50 de ani, la fel de bine ca la 40 sau 28 (adolescența nu e o stare prea grozavă, mă feresc s-o invoc). Nu simt nicio schimbare, poate un plus de împăcare cu rosturile, pe care unii ar lua-o drept înțelepciune, alții drept toleranță, iar cinicii ar putea-o considera doar o oboseală.

Pentru mine, acasă înseamnă la New York

Ion Zubașcu: Din anul 2002 te-ai stabilit în SUA. Ce au în plus singurătățile din America față de singurătatea de acasă, din România? De ce ai ales America (un volum al tău se numește chiar *Locuri de trăit singur*)? Ce te-a făcut să pămîsești țara natală?

Carmen Firan: Singurătățile nu au pentru mine referințe geografice. Și le caut, pe deasupra. La rece, în America mă simt de altfel mai puțin singură decât m-am simțit în România. E un loc pe care mi se pare că-l știu și că-l controlez mai bine decât spațiul natal. Poate suna paradoxal la prima vedere, dar aici mă simt cumva protejată și sigură pe mine, fără să fiu nevoită să disimulez nimic pentru a fi luată în serios și nici să mă feresc a mă arăta așa cum sunt, la adăpost de suspiciuni, judecăți de conjunctură, false ori superficiale. Un loc mare, generos, în care nu mă simt înghițată, ci, dimpotrivă, mi-am găsit identitatea.

Cu singurătatea am o relație bună. Am fost norocoasă să nu am parte de singurătăți impuse, ci să mi le pot alege (sau inventa), cât să mă țină conectată cu o stare creatoare benefică. Mai cred că singurătatea e legată și de o anume libertate interioară, în sensul că dacă te simți liber și în control, îți poți permite să fii singur și să faci ceva cu singurătatea ta.

De ce America? Pentru toate astea și în plus pentru că New Yorkul mi s-a relevat din prima secundă când am ajuns aici ca fiind locul meu. Iubesc orașul ăsta și mă simt solidară cu destinul lui și parte din energia lui molipsitoare. Am chiar sentimentul că am mai trăit cel puțin o viață aici, altfel nu aș fi recunoscut totul atât de ușor și nu aș fi fost recunoscută cu atâta naturalitate.

E interesant că menționezi volumul meu *Locuri de trăit singur*, o carte trecută neobservată în România, ca multe altele, nimic nou și nici supărător. *Locurile* acelea erau însă cele natale. Nu mi-am intuit plecarea definitivă și nici nu am premeditat-o, ceea ce înseamnă că alegerea mea de a trăi la New York este parte dintr-un destin pe care l-aș numi natural, sau cel puțin așa îl simt. Mai ales că după ce mi-am obținut green cardul, sau – mai bine zis – în timpul procesului de naturalizare, l-am întânit și pe actualul meu soț, încă un semn că alegerea a fost cea bună. Nu am plecat din România nici din rațiuni politice, nici economice. S-a întâmpla să fie așa. Există și întâmplări fericite.

La întrebarea *Ce te-a făcut să pămîsești țara natală?* pot să-ți mai răspund și așa: Instinctul. Inspirația. Vin cu plăcere în fiecare an în România, dar mă bucur să știu că mă întorc la New York. Acasă pentru mine înseamnă aici.

Revoluția fusese o farsă jucată impecabil

I. Z.: Ai o biografie cu totul ieșită din comun: absolventă a Facultății de Matematică din Craiova, redactor doi ani (până în 1989) la Editura Tehnică, a disidentului pe atunci Ion Iliescu, apoi redactor-șef adjunct la cotidianul *Dimineața* al aceluiași, devenit președintele României, secretar executiv la Fundația Culturală Română, pe vremea lui Augustin Buzura, director adjunct la Centrul Cultural Român din New York (până în 2002), membră a PEN Clubului newyorkez, a Comitetului Național American de Hipnoterapie, dar și a Asociației Naționale Americane de Hipnoză, scrii poezie și proză în engleză, coordonezi antologii de poezie americană și română etc., etc. Totul pare ușor halucinant. De câte ori ți-ai schimbat identitatea? Ce a rămas până la urmă?

C. F.: Acum că înșiri toate fazele astea ale existenței mele, și mie mi se pare halucinant.

Dar, pe de altă parte, și normal. Există însă motivații mult mai simple decât pare: Facultatea de Matematică am urmat-o pentru că aș fi vrut să fac fie franceză, fie regie de teatru, dar părinții m-au avertizat că voi muri ca profesoară de franceză undeva la țară, că la regie n-am șanse și că o facultate mai tehnică mi-ar da mai multe posibilități de a ajunge la oraș. N-a fost să fie așa. Cum urmasem o clasă specială de matematică în liceu, am dat la Matematică și am intrat. Orice veste bună poate să aibă însă urmări proaste. Când am terminat eu facultatea, în 1981, Ceaușescu a decretat orașele mari închise (cu o zi înaintea repartiției noastre), așa că am ajuns să culeg porumb și gogoșari până târziu în noiembrie în comuna Ileana, județul Ilfov, apoi am fost suplinitoare câțiva ani în Voluntari și în cele din urmă am avansat în Colentina. În 1986, Iliescu – pe vremea aceea la Editura Tehnică – m-a angajat redactor în urma unui concurs, pe un post liber despre care am aflat întâmplător de la Passionaria Stoicescu. Publicasem deja patru cărți și colaboram frecvent la revistele literare, dar de data asta matematica mi-a fost mai de folos. Mergeam diminețile pe aleea spre Casa Scânteii, cu Lenin pe pedestal, în stânga, și eram foarte mândră că scăpasem de navetă și că ajunsesem în sfârșit într-un loc unde cel puțin erau redacții de edituri și reviste, vedeam scriitori și ziaristi... și puteam lua de la bufet o dată pe săptămână unt, ouă, poate chiar și brânză. Locuiam la Bucur-Obor, aveam un copil mic și ne descurcam greu, radeam etichetele de pe sticlele goale de apă minerală o dată pe lună și le vindeam invadați de un sentiment glorios. Paradoxal, eram însă fericiți. Făceam naveta, dar aveam timp și să citesc, și să scriu, și să merg la teatru, și la reuniuni literare, trăia Nichita, era viață în București, chiar dacă nu băgam de seamă. Îmi găsiseam o formă de supraviețuire.

Iliescu făcea o figură bună pe atunci, părea luminat și șuşoteam pe culoarele editurii cu Zigu Ornea și Victor Mașek ce grozav ar fi să avem un președinte ca ăsta. A venit Revoluția și visul ni s-a îndeplinit. După înscenarea (nici acum nu știu ce a fost) din 12 ianuarie, cu Mazilu pe tanc, eu am apărut la televizor vorbind emoționată în favoarea lui Iliescu, cu care lucrasem, nu? Și mi se părea providențial. Au urmat luni de confuzie, în care entuziasmul meu prostesc era dublat de premeditățile celor care știau bine că revoluția fusese o farsă care ni se jucase impecabil. Am luat partea bună, rezultatul conta, scăpasem de Ceaușescu. Am scris și o carte, mult mai târziu, *Farsa*, doar ca să mă eliberez de sentimental jenant de a mă fi lăsat păcălită. Eram însă tânără, nepricepută în ale revoluțiilor, bucuroasă că picase un sistem despre care eram sigură că avea să-mi supraviețuiască, extrem de naivă, așa m-am trezit la *Dimineața* ca musca-n lapte, delirant, probabil penibil, despre

schimbare (cel mai nedorit cuvânt de către cei care simulau bucuria căderii comunismului, de teama de a nu fi înlăturați din noul joc al puterii). Eram idealistă și cu siguranță le păream caraghioasă. După câteva luni, vechii elefanți ieșiți de la naftalină și reinsinuați la putere au reușit să-mi spulbere definitiv iluziile, m-am îngrozit de adevăratele jocuri din spatele ușilor și ecranelor, îmi era ciudă, rușine și lehamite, am demisionat de la acel ziar început în zilele de după revoluție cu banii noștri personali, de la părțile sociale (revoluția cerea sacrificii și generozitate, nu? simț comunitar... groaznic, când îmi amintesc și azi mi se face greață), ziar degenerat apoi deplorabil.

Victimă a rățcirii postrevoluționare?

I. Z.: *Până și tu, care ai fost în preajma Puterii de atunci, te consideri o victimă?*

C. E.: Nu aș folosi cuvântul ăsta, mai ales că pe atunci era plin de victime, reale sau închipuite, multe îți făceau frică, unele și-au (re)construit biografia sau prosperitatea financiară de mai târziu prin victimizare... Dar păcălită, da. Există o umilință a decepției. Am rămas fără serviciu, repudiată de toți, înjurată de *România Mare* (și tare pe vremea aceea), ironizată de breaslă pentru rățcirea din acele luni postrevoluționare, așa că acei care la început mă căutaseră în speranța că pot pune o vorbă bună pe lângă Iliescu pentru ei acum mă evitau prudenți, nu voia nimeni să se lege la cap angajându-mă undeva, unii de teamă că l-ar supăra pe Iliescu, alții ridicând din nas nobili. Mai treceam și printr-un divorț, orice s-ar spune, eveniment traumatizant, depresia pânda la ușa cu gura căscată, dar am avut puterea să n-o las să intre. Am avut atunci revelația perversităților libertății, o lume răsturnată încă o dată, valori amestecate grosolan pe noile criterii politice, când era suficient să ai o amnezie sau să sari la timp în barca potrivită pentru a-ți mistifica trecutul și curăța biografia din mers, cât să corespunzi cerințelor îngerilor născuți peste noapte. Îngeri care cu o mână făceau gesturi justițiare și cu alta își umpleau buzunarele. Mai trist era că nu mai speram și nu mai așteptam nimic. Ceaușescu picase, ce să mai aștepti? Iar nou-veniții își cimentau șederea invocând greaua moștenire. Vorbind de singurătatea cea rea, din afară, da, atunci i-am simțit gheara rece pe umăr. Le sunt recunoscătoare celor care m-au ajutat atunci, lui Nicolae Manolescu, care mi-a oferit o rubrică permanentă la *România literară*, „Cronica mondenă”, și ambasadorului Israelului, Zvi Mazel, și soției lui, Michelle, prieteni minunați de care am rămas legată până azi (m-au vizitat anul trecut la New York). În cele din urmă, Augustin Buzura – care tocmai fusese numit președintele Fundației Culturale Române și avea nevoie de oameni – m-a angajat ca redactor la editura în curs de formare, condusă de Cornel Popescu... Drum lung și anevoios până să ajungă la o structură valabilă, și la fel pentru mine, care reîncepeam să-mi restabilesc entuziasmul de multe ori din nou în afara realității... La Fundație am ajuns până la urmă să mă ocup de ceea ce-mi plăcea, reviste și editură, au fost câțiva ani buni, pe

• Carmen Firan

vremea aceea era o plăcere să fii sub același acoperiș cu *Dilema* și *Lettre Internationales*, cu scriitori și ziariști de primă mână, organizam întâlniri internaționale, era interesant. Lucrurile bune nu țin însă prea mult...

În 1997 am ajuns ca director de programe la Centrul Cultural Român din New York, alt început, alte voci, alte încăperi, nu tocmai binevoitoare. New Yorkul compensa însă totul și orice, iar eu decisesem să cred în legea compensațiilor. M-a răsplătit. Am avut și noroc. Am întâlnit oameni extraordinari, mi-am făcut repede prietenii solide, mi-au apărut primele cărți în engleză, am fost primită în PEN American Center, în Societatea Poetilor Americani, mi-am obținut green cardul, dar, cel mai important și neașteptat, în tot acest timp de început într-o lume străină am simțit mereu pământul solid sub picioare. Totul era diferit și părea mult mai ușor decât în lumea din care veneam. Cum să nu crezi atunci că ăsta e locul tău? M-au ajutat figuri grozave, ca Rosita Fanto, Isaiah Sheffer sau Andrei Codrescu, le sunt recunoscătoare și traducătorilor mei, Julian Semilian, Dorin Motz și Adam Sorokin. După un timp, am mai vrut să învăț ceva, mi se părea folositor pentru scris, am luat cursuri de hipnoză clinică și am ajuns „certified hypnotherapist”. Sună mai spectaculos decât e în realitate. La scris nu m-a ajutat prea mult, dar m-a apropiat de unele adevăruri intuite, o experiență interesantă spre autocunoaștere.

Mă întreb de câte ori mi-am schimbat identitatea? Nu mi-am schimbat-o, cred doar că i-am adăugat de fiecare dată câte ceva. Toate rămân. Le recunosc, mi le asum. Propria viață nu m-a stânjenit niciodată, am fost poate uneori stânjenită de anumite etape sau momente, dar nu cât să mă scap din brațe. Am o duioșie pentru erorile mele și o înțelegere pentru imprudență. Cu vârsta, le-am extins și asupra celorlalți (nu știu dacă din toleranță sau indiferență).

În SUA, un scriitor își face loc prin valoare

I. Z.: *Ai coordonat apariția în România, împreună cu Paul Doru Mugur, a antologiei Locul nimănui, care include 36 de poeți americani contemporani. Ce fel de poezie se scrie acum în SUA și cărui public i se adresează? În ce fază se află postmodernismul american și spre ce tinde?*

C. E.: Am publicat în România una din multele posibile antologii de poezie americană care nu are intenția să sintetizeze nenumăratele curente actuale, ba chiar exprimă tendințe recunoscute ca fiind „împotriva curentului”, într-un fel mai apreciate decât poezia premiată, de podium, încurajată de programele de „creative writing” din cadrul universităților sau de reviste convenționale. Mulți din poeții din acea antologie mi-au dat dureri de cap, alții mi-au plăcut. Au fost puse alături voci diverse, care să reprezinte și formula incomprehensibilă, și pe cea a derizoriului cotidian, și moda detaliului intimist, și fronda politică mascată în discurs absurd, din dorința de a pune alături cât mai multe mostre ale antilirismului poeziei americane de azi. Interesant este că poezia cea mai bună, sau care mie îmi rezonază așa, este scrisă de poeți veniți din alte culturi. Poate nu întâmplător, poetul laureat al Americii pe anul trecut este Charles Simic. Ceea ce înseamnă că în sfârșit ei își găsesc și recunoașterea oficială. De altfel, acum lucrez împreună cu doi poeți americani și cu Andrey Gritsman (emigrant din Rusia) la editarea unei antologii intitulate *Stranger at Home* (Străin acasă), care va reuni poeți emigrați în America în ultimele două decenii.

Oricât ar părea de ciudat, poezia are audiență aici. Există nenumărate edituri mici (independente) care publică poezie bună, în mod constant. Săptămânal se organizează seri de poezie în lectura autorilor, în multe spații din toate orașele mari și mici, în librării, universități, baruri, centre artistice. O carte se lansează aici nu de către critici, ci chiar de autorul ei, el este cel care o poate impune sau înmormânta cu propria lui voce. Cercurile literare sunt mici, dar au autoritate, scriitorii se cunosc între ei, se întâlnesc în diverse ocazii, se susțin, există o solidaritate de castă pe care nu am cunoscut-o în România. Am beneficiat și eu de acest sistem al respectului pentru un autor, care presupune recomandări spre publicare, includerea în antologii, propunerea pentru burse de creație, invitații la workshopuri și evenimente literare. În România funcționează mai degrabă dominația unor grupuri influente care centralizează puterea pe piața culturală. În America puterea este difuză, nuanțată, cercurile cu autoritate instaurată pot face oricând loc unui autor nou de valoare, își propun mai degrabă să stimuleze decât să distrugă, critica literară semnaleză în special reușita, fără intenții vicioase. Refuzul apartenenței la un anumit grup nu este amendat, valoarea nu se judecă pe criterii biografice ori de generație, nici pe antipatii, nu se plătesc polițe personale prin atacuri mascate asupra operei unui autor. Nu încerc să idealizez sistemul american, spun doar că e vorba de o altă mentalitate, alte tipuri de reacție și mize. Arta nu este folosită aici ca (încă) o armă pentru a se confrunța interese și orgolii.

Andrei Codrescu a făcut un gest extraordinar

I. Z.: *Antologia Born in Utopia/ Născut în Utopia (lansată și în România, în 2006) a apărut în SUA cu o prefață a lui Andrei Codrescu și o postfață semnată de Nicolae*

→

→

Manolescu și Virgil Nemoianu. Ai ecouri cum au fost receptați cei 66 de poeți români traduși (inclusiv contemporani)? Cum se vede cultura română din SUA?

C. E.: Au apărut multe cronici și semnalări, toate favorabile, în reviste de specialitate, academice sau literare, cea mai recentă în *Poetry Project*, editată de faimosul centru artistic newyorkez St. Marks Church, unde se manifestă cei mai importanți poeți americani. Antologia a avut vizibilitate și pentru editori, ca dovadă că vor apărea anul viitor trei volume de poezie ale unor autori români selectați de edituri, în urma descoperirii lor în această carte. Alți poeți români au fost selecționați pentru a fi incluși în antologii, una dintre ele foarte ambițioasă, reunind în câteva volume cei mai importanți poeți ai lumii din secolul 20. Andrei Codrescu a făcut un gest extraordinar, editând un supliment întreg dedicat antologiei și poeziei românești în *American Poetry Review*. Mărturisesc că m-am ocupat destul de mult, împreună cu Doru, să promovăm cartea, am organizat multe lansări și recitaluri, am trimis-o la reviste, critici, scriitori, biblioteci, un rol mare l-a avut și editorul Ed Foster, care s-a dedicat impecabil distribuției tirajului, practic acum aproape epuizat. Cultura română începe să se vadă în America, grație și cinematografeiei, dar și

Avangarda rusă

Tăierea porcilor

Mihail Zenkevici

(1886-1973)

Ziua-ntreagă răsună-n urechi pătrunzător
(Ca scârșnete de cui ori ardezie trecute
Peste sticlă) acutul, stridentul, grasul
covițait

Al cocinelor – măcelarul taie vierii
Pentru masa paștelui. Dosul li-l prind
Într-un arcan, le-nșfacă urechile roze
Și-i trag afară, străduindu-se râtul să li-l
închidă,

Și tăbărăsc pe ei, până covițaitul
Devine tot mai stins și peste inimă
încremenește

Mănerul baionetei. După asta
Pe rug de paie le pârlește sârmosul păr,
Trosnesc păduchia, paraziții, după care
Stratul de arsură-l răzuie cu lame ascuțite,
Apoi își vără brațul pân' la cot,
cotrobăind cu el.

Roșia spălătură se prelinge printre
Colții răturilor desfăcute; din bårdâhan
răstoarnă

Un sac de măruntaie, și babele
În coveți, lighene și ciubere
Spală cu grijă, ca pe niște albituri,
Mirositorul vâlătuc al mațelor, prapurul,
Și când aprinde-vor cuptorul și-n noapte
de april

Va scânțea, nstelat, al focului răsuflut,
Parcă-adulmecând căteaua, de oriunde
S-or aduna dulăii colo, în arie,
Spre-a se încolți, sălbatic, până-n zori.

(1913)

Traducere și antologie de

Leo Putnam

unor artiști care, prin reușita lor personală, atrag atenția asupra culturii din care vin. Și nu sunt puțini. Dar vorbim de un continent totuși, în care chiar și valorile culturii americane au un impact limitat... Interesant este că aici nu avem niciun complex al „artistului român”, cum înțeleg că se întâmplă în Europa sau se deplânge mereu la București. Aici nu suntem o „cultură mică”, pentru că oceanul le face pe toate să pară mici.

I. Z.: *Dar cărțile tale de proză scrise în engleză, cu subiecte din viața cotidiană, americană, cum sunt primite?*

C. E.: Un roman mic, *The Farce*, publicat într-o editură independentă, a avut de exemplu un ecou mai mare decât volumul de nuvele *The Second Life*, apărut la Columbia University Press. Cea mai bună vizibilitate a avut-o până acum cartea de poeme și fotografii *In the Most Beautiful Life*, apărută la Umbrage Press, nominalizată de *Los Angeles Review* la premiul pentru cea mai bună carte a anului. Dar la întrebarea asta sper să răspund mai bine după apariția în toamna acestui an a volumului *Words and Flesh: Selected Works of Prose*, reunind nuvele și eseuri, cu o prefață minunată a lui Andrei Codrescu. Chiar acum, când îți răspundeam la întrebări, am primit corectura volumului de versuri *Inhabited Words*, care urmează să îmi apară la Sheep Meadow Press, o editură cunoscută și apreciată în New York. Mai am și un roman în lucru... Pare un timp bun pentru mine acum.

Am o mare poftă de viață și scris

I. Z.: *Continui să publici literatură în paralel, atât în SUA, cât și în România. Cum reușești să faci atâtea lucruri, împăcând extremele de multe ori?*

C. E.: E o întrebare flatantă, pentru că eu mă simt mereu vinovată că nu fac cât aș vrea, mă și risipesc în New York, tentată de evenimente culturale, mondene, și cu prietenii sau relații sociale petrec mult timp, mai și călătoresc destul de des, dar din toate astea e adevărat că îmi trag și energie pentru scris. Încerc să împac, cum spui, nu neapărat extremele, ci tentațiile sau uneori obligațiile. Nu sunt prea disciplinată, deși poate las impresia, aș fi scris mai mult dacă aș fi știut să renunț sau să refuz la timp anumite angajamente în care am intrat uneori din politețe. Îmi tot propun să-mi organizez timpul mai bine și mai egoist, dar sunt multe lucruri care nu-mi reușesc. Mi se pare că mai am timp, încă nu înțeleg ca lumea numărul acela 50, pe care mi-l invoc. Dar poate să fie un pretext bun, până la urmă...

I. Z.: *Spre ce se îndreaptă creația ta, luând ca reper inițial formula în care te-a fixat regretatul critic Radu G. Țeposu, în cunoscuta sa Istorie tragică & grotescă a întunecatului deceniu nouă? Mai înseamnă ceva pentru tine poetica optzecistă?*

C. E.: Nu știu cum aș fi evoluat dacă rămâneam în România și nici nu vreau să mă lansez în presupuneri, comparații ori lamentații, dar în ultimii ani am senzația că mi

s-au mai deschis niște ochi, s-au luminat coridoare și s-au descuiat uși care ar fi putut rămâne interzise. Am descoperit că îmi place să scriu proză (așa nedisciplinată cum sunt) fără să abandonez poezia, care rămâne deocamdată principala mea armă de seducție în cercurile literare. Am poftă mare de viață și de scris și am învățat să-mi satisfac poftele fără teama verdictelor.

Am multă nostalgie și afecțiune pentru generația optzecistă din care, la vremea aceea, nu știam că fac parte. Am făcut Facultatea de Matematică la Craiova, am venit la București abia în 1981, unde nu prea cunoșteam pe nimeni, nu am fost nici studentă la Filologie, pentru a-i avea ca profesori pe reputații critici literari de atunci, mă simțeam destul de stânjenită și provincială în grupurile artistice și literare unde nimeam întâmplător și eram intimidată de birourile redacțiilor de reviste. Am citit o dată la Cenaclul Amfiteatru și probabil de două ori la Cenaclul de Luni, dar a durat până m-am familiarizat cu mediile bucureștene. Îi admiram pe Cărtărescu, Stratan, Iaru, Coșovei, Ghiu, Mariana Marin, mi se părea însă întâmplător că debutasem și eu tot în 1981, nu mă gândeam deloc la un concert al generației... (Nici nu mă menționează nimeni în România, când vine vorba de generația '80.) Cred, de altfel, că aparțin unui alt timp și altui loc. Dar sunt în continuare partizana poeziei numite optzeciste. În postafața făcută la *Born in Utopia*, Virgil Nemoianu chiar îmi reproșează amical că am acordat prea mult spațiu poezilor optzeciste. E adevărat, am făcut-o cu bună știință, mi se pare că poezia românească a avut în acei ani intensități curajoase, comparabile cu voci de referință din alte părți ale lumii, depășind poate chiar poezia americană de azi.

I. Z.: *Ai un volum recent de eseuri numit Puterea cuvintelor (recenzat admirabil de Grete Tartler, în România literară). Care e puterea cuvintelor tale?*

C. E.: O întrebare vagă la care, dacă aș avea timp (paradoxal?), ar trebui poate să-ți răspund concret. Adică să găsesc cuvântul potrivit care să exprime puterea nevăzută. Nu-l am. Promit să-l împărtășesc cu tine dacă îl voi afla vreodată. Și dacă nu va fi prea târziu. Tot ce știu acum e că te poți juca oricât cu cuvintele, recunoscându-le însă norma predicționistă și magică, respectându-le rotunjimea primordială prin care s-a pus capăt haosului și protejându-le misterul. Cuvântul e timp prin definiție, începutul și sfârșitul, așa cum divinitatea a creat lumea rostind-o și la urmă s-a autodefinit acoperindu-se cu ea însăși: „Sunt ceea ce sunt”.

I. Z.: *Te rog solemn: rostește o profesiune de credință, la cei 50 de ani pe care îi vei împlini în curând!*

C. E.: Cuvântul.

Interviu realizat de
ION ZUBAȘCU

Un roman și cititorii lui

Andrei Terian

ZARVA PUBLICĂ, cele patruzeci și ceva de canale de televiziune satelită, aglomerația de pe șosele și flux-refluxul permanent România – Occident, scandalul politic și trivialitatea cotidiană au remodelat, în cele din urmă, și gustul literar al cititorului nostru, specializat sau nu, măcar într-un sens. De-acum, așa cum o arată și marile succese scriitoricești ale ultimilor ani, se prizează mai mult barochiadele, fantezia dezlănțuită în largul ficțiunii. Mizele realiste, notația de mare acuratețe, construcția robustă ori, pur și simplu, explorarea nonficțiunii cu mijloacele romanului lasă, măcar parte din critică și din public, în indiferență. Simptomul, deși pasager, sunt convinși, surprinde totuși niște reflexe actuale indeniabile. Iar probele nu lipsesc. Toate aceste semne întâlnesc, în lumea condeierilor ce se ilustrează în receptarea noilor apariții, și reflexele conservatoare ale premianților de prin facultățile de litere, ce vor judeca un roman nu după caracteristicile sale intrinseci, cu deschidere față de eventualele inovări, ci în raport de definițiile deprinse pe băncile școlii.

Curcubeul dublu (Iași: Ed. Polirom, 2008, 297 p.), volumul lui Alexandru Vlad, a fost socotit „o culegere de proze scurte care alcătuiesc parcă un roman, inspirate de mici evenimente cu suport chiar autobiografic” (Claudiu Groza), „un roman alcătuit din numeroase momente poetice” (Bogdan Romaniuc), „o antologie de foiletoane care încearcă să dobândească o aparență de roman” (Al. Papadopol), o carte „aflată la frontiera dintre proză, memorialistică și eseu, combinând cu naturalețe densitatea ideatică, profunzimea trăirii și rafinamentul stilistic” (Tudorel Urian), „o antologie din foiletoanele publicate în ultimii trei ani – cu precădere în revistele *Tribuna*, *Vatra* și *Familia* –, cărora Alexandru Vlad a încercat să le confere oareșice aparență românească” (Andrei Terian). Dacă este sau nu este roman ceea ce apare sub titlul de *Curcubeul*

dublu pare să fie principala preocupare a comentatorilor, de parcă rostul lecturii ar fi nu bucuria unei călătorii ori savoarele unei pauze, a loisirului, ci trierea, separarea, decantarea, uscarea și catalogarea pe genuri și specii literare. Semn interesant de derută a criticii de întâmpinare în fața unei cărți pe care autorul însuși, nesigur cumva de ceea ce explorează, a ezitat să o numească roman. S-ar spune că visul oricărui critic de revistă este să devină teoretician și istoric al literaturii, nu alta, ca și cum nu ar fi vorba despre două sau trei specializări diferite totuși, fie ele și învecinate, până la un punct, în același câmp de activitate.

Momente? Foiletoane? Memorialistică? Eseau? Picături poetice? Materialul cu care lucrează prozatorul, un stilist atent cu darul său natural, are origini și aspecte diverse, la fel cum tăpșan, macii și grâul sălbatic, pirul și neghina, iarba grasă și smocurile de un profil vegetal greu identificabil sunt cât se poate de diferite, dar alcătuiesc armonia locului fără probleme, în cel mai firesc chip. Care să fie forma sincretică în care toate aceste modalități ale narării pot încăpea fără probleme, nepericlitând în vreun fel identitatea și coerența relativă a întregului? Evident, după realismul pur și simplu, după formulele narative poetice de tot felul, ca la Hermann Broch și Musil, sau aduse de unul dintre acei prozatori americani care a influențat – pe știute sau pe neștiute – puzderie de artiști ai scrisului, anume John Dos Passos; după proza-reportaj a lui Cornelius Ryan și Truman Capote, după toate experimentele posibile și imposibile, trebuie să provii din civilizația etern ingenuă de la Carpați și Dunăre pentru a sta nedumerit în fața acestei dileme...

Repet, însă: cu ce ar fi mai slabă sau mai importantă cartea lui Alexandru Vlad dacă am decreta-o o culegere de proze scurte și articole, un jurnal intermitent – nu mai straniu și nici mai incoerent decât cel, steinhardtian, al fericirii? S-ar zice că, preocupată să se legitimizeze, critica țâțâie din buze, dă ocoluri încruntată, bombăne, uitând să se relaxeze și să se bucure.

Al doilea roman al lui Alexandru Vlad se dovedește astfel experimental fără voie. În timp ce primul, *Frigul verii*, era oarecum

canonic – un roman de război în care autorul își făcea cu talent mâna pe întinderi de mai lung parcurs și de o altă complexitate decât practicele până atunci –, respectând regulile genului, dar și contrazicându-le prin tentativa de a dezistoriciza subiectul, atrăgându-l în dubla capcană a realismului de notație și a mizei etice, recidiva vine, după ani, dintr-o cu totul altă direcție. Ea vizează actualitatea, dar una subiectivă, dezarticulată modular, pendulând între meditație intimă și distanțarea publicistică, vremea apropiată a unui timp tulbure, a intervalului amestecat dintre două stabilități. Iar ceea ce îmi pare că ar constitui miza este, de fapt, tocmai surprinderea unei marea personale, dar și istorice, a unei pendulări între sine și lume, rural și citadin, istorie și anistoricitate. Doi versanți, doi poli, două vocații în tensiune, de unde – dincolo de anecdota ușor identificabilă – *Dublul curcubeu* din titlu. Este un roman profund original, înscris în pagină cu o caligrafie atentă, cernut printr-o sită de mare intelectualitate, în care angulația abordării pare retrospectivă și modalitatea narării devine asociativ-digresivă chiar și atunci când obiectul este unul din proximitatea spațio-temporală. Trăim însă vremuri în care critica narcisiacă și suficientă poate proclama, fără teama de ridicol, că locul acestui roman – socotit, cu perfectă superficialitate, unul care se derulează „între iernat și pășunat” – ar fi, „mai bine, în sertarul prozatorului” (A. Terian).

Există, fără îndoială, o iritare în fața romanului realist care încearcă să aducă în discuție alte teme decât cele așteptate de toată lumea. În loc de a fi tratat drept un bun instinct, acest soi de opțiune – validă pentru că originală, ca una ce nu urmează fluxul majoritar și ordinea previzibilității – poate fi taxată, ca să vezi, drept inabilitate. Cu alte cuvinte, i se reproșează autorului că, dacă tot scrie despre ceva legat de România imediată, nu se referă la problematice legitimize abundenț de televiziune. Și dacă tot aduce în corpul său epic fragmente de factură publicistică (dar de ce nu ar fi fragmente autonome de proză publicate în reviste, adică tocmai pe dos?!), de ce nu sunt vituperați cu sete monștrii și protagoniștii de zi cu zi ai scenei politice ori intelectuale?... Sau cine știe ce altceva...

Ei bine, nu avem ce face: scriitorul scrie despre ce vrea el și după cum socotește că ar putea-o face mai bine. Iar Alexandru Vlad nu o face, în *Curcubeul dublu*, mai rău decât odinioară, ci chiar mai bine, fiindcă proiectul acesta are o altă anvergură, alte mize și dispune de alte mijloace.

Cărți primite la redacție

• Eugène Ionesco, *Destellos y teatro: El trébol de cuatro hojas / Scipiri și teatru: Trifoiul cu patru foi*, ediție bilingvă de Mariano Martín Rodríguez, Madrid: Editorial Fundamentos, Serie Teatro, 2008.

• Adrian Popescu, *Academia de pe Gianicolo*, București: Cartea Românească, 2008.

Deficitul civilizației sau de unde vin traumele libertății

Diana Ionescu

ITALIA, „ȚARA ca o rodie“, cum îi spunea cu secole în urmă Miron Costin, s-a trezit copleșită de îmbrățișările emigranților odată cu generalizarea liberei circulații europene. A fost o deschidere politico-statală, dar și o deschidere umană. Spectacolul, privit în ansamblu, este colosal. Îmbină în el interese economice și valențe de ordin demografic, educațional și civilizatoriu. Se plămădește în fond o lume nouă. Cum este și firesc, Italia nu poate renunța la modelul său în acest vast proces de amalgamare și de plămădire. În această mișcare transformatoare, în tensiunea spre o nouă umanitate, marile civilizații europene – germană, engleză, franceză, italiană – nu pot renunța la substanța lor, la ceea ce pot dărui noii Europe și lumii întregi. Pierderea valorii acestora – nu doar de natură materială, ci și spirituală, comportamentală, morală, psihică și culturală – ar însemna cufundarea lumii într-o stare aproape instinctuală, grosieră, indigestă.

Libertatea reală, nu formală, poate fi plămădită numai pe ideea de ordine, de proiect, de țel asumat conștient.

Or, din zarea Răsăritului european a pornit spre Occident un masiv contingent de lume dezrădăcinată, cu o educație adeseori precară, neantrenată pentru eforturi sistematice, ordonate și de lungă durată, trăind în imediat, captivă impulsurilor și traiului întâmplător. Marile orașe europene, în special cele din Italia, li s-au părut o pradă numai bine adaptată unor apucături elementare: cerșitul de toate nuanțele și sub toate formele. Drept locuri de așezare serveau terenuri libere situate neapărat lângă un oraș, o aglomerare urbană semnificativă. Peisajul așezării dă măsura indiferenței față de confort, de ordine, de simț elementar al conviețuirii disciplinate. Un provizorat haotic, ultraprecar, elementar. Practic, emigranții în aceste tabere își prelungesc – într-o formă agravată – condițiile de locuire de unde au plecat. Aci însă li se deschideau oportunitățile noilor urbe, ale unei lumi poate mai îngăduitoare, mai altruistă, dispusă să dea mai mult. Un amestec de surpriză, simpatie și compasiune era tocmai ceea ce convenea micilor cohorte de cerșetori... „Meseria“ era până la urmă profitabilă. În materie de insistență și văicăreală, oamenii noștri de pe străzi erau neîntrecuți. Să fim înțeleși. Cerșitul înseamnă nu doar sărăcie. Înseamnă și fugă de muncă. Strada îndeamnă însă la multe: la furt, la violență, la înșelare și, în altă nuanță prismatică, la desfrâu. Civilizația din unghere este, din păcate, articulată cu existența lumii de azi și este cea mai la îndemână oameni-

lor născuți întâmplător, crescuți întâmplător, aruncați în viață fără supraveghere, fără o prealabilă pregătire spre a înfrunța exigențele ei, fără mijloace de subzistență, fără dobândirea conștiinței răspunderii față de propria persoană, de colectivitate, de societate.

Nu este niciun dubiu: responsabilitatea față de derapajele romilor plecați pe circuite europene revine în primul rând societății noastre. O responsabilitate care vine din istorie, într-o societate care a preferat mai curând să marginalizeze decât să îi integreze și să îi socializeze pe romi. Au fost robi în epoca feudală, au trăit din expediente și desconsiderați în capitalismul presocialist românesc, au fost lăsați de izbeliște până și

ruința în efort, preocuparea sistematică pentru realizarea unui proiect, simțul disciplinei și al muncii sistematice.

Nu este vina etniei în sine, ci blestemul unei vieți întâmplătoare, dezordonate, neașezate. Cred că de aci trebuie pornit: de la obligativitatea instruirii și educației, care include, atunci când este cazul, totul: curățenie corporală, îmbrăcăminte curată și ordonată, comportament civilizată în societate, decență și sobrietate, dorință de a răzbate prin muncă, efort și stăruință spre o altă paradigmă a existenței. Mai puțin laxism și indolență, mai puțin exhibiționism și vulgaritate, mai puțină aplecare spre trăirea unor clipe extatice.

Romii sunt prolifici, își iubesc copiii (atunci când nu-i snopesc în bătaie), au nevoie de consiliere în a-i crește curățți, sănătoși și puternici.

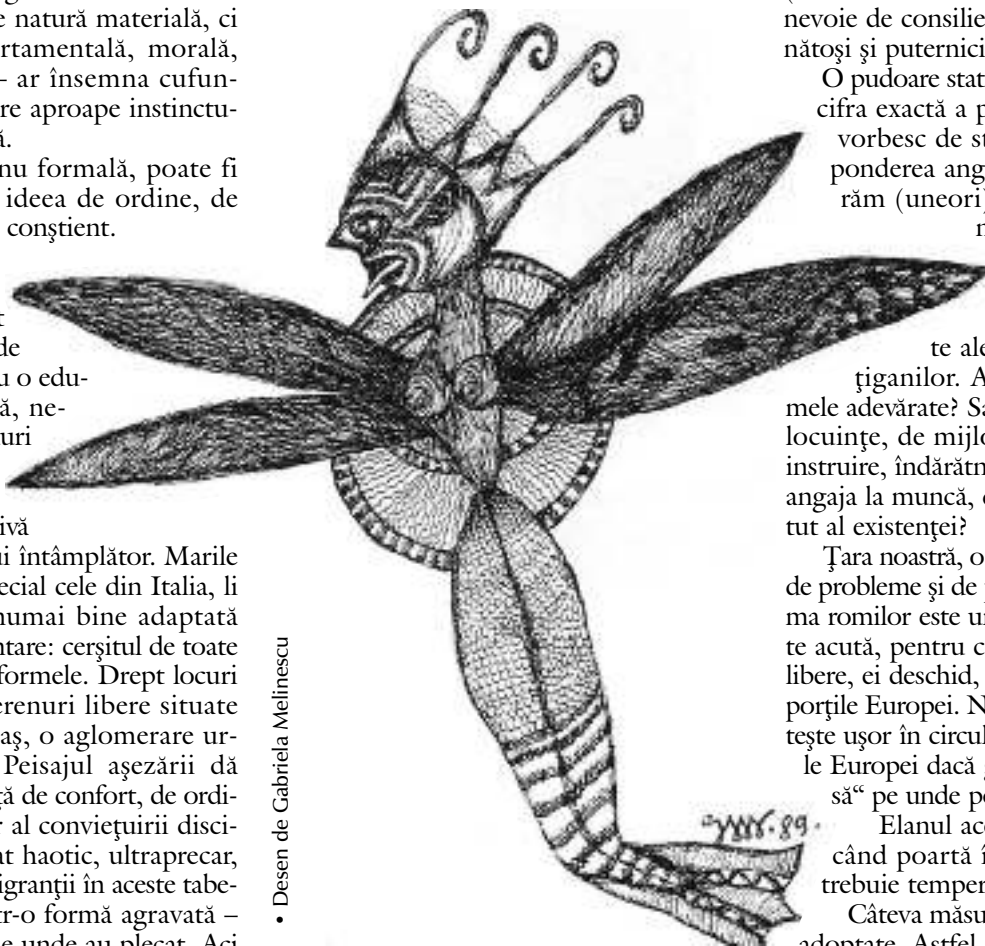
O pudoare statistică ne împiedică să știm cifra exactă a populației rome. Nu mai vorbesc de starea lor de instruire, de ponderea angajării lor la lucru. Admirăm (uneori) pe maneliștii lor, înclinațiile artistice ale unor tinere, extravaganțele unor căsătorii ultraprecococe sau coroanele aurite ale unor regi și împărați ai țiganilor. Acestea sunt însă problemele adevărate? Sau lipsurile elementare de locuințe, de mijloace de trai, deficitul de instruire, îndărătnicia romilor înșiși de a se angaja la muncă, de a dobândi un nou statut al existenței?

Țara noastră, o știm prea bine, e năpădită de probleme și de provocări capitale. Problema romilor este una dintre ele. Este și foarte acută, pentru că, în condițiile circulației libere, ei deschid, sau împing, sau asaltează porțile Europei. Nomadismul lor se convertește ușor în circulație liberă spre toate zările Europei dacă găsesc vreo „șipcă deschisă“ pe unde pot pătrunde înăuntru.

Elanul acesta „cuceritor“, mai ales când poartă în el germeni disolutivi, trebuie temperat.

Câteva măsuri de precauție pot fi ușor adoptate. Astfel, nu se cuvine ca infractorii, mai mari sau mai mici, să poată pleca oricum în străinătate. Probabil că ar trebui să lucreze măcar trei ani în țară și să facă dovada corectitudinii comportamentale. Mai mult, cred că toate persoanele care pleacă în străinătate ar trebui să aibă o experiență de muncă prealabilă, aici în țară, și să obțină o recomandare (caracterizare) din partea firmei la care au lucrat. Fiecare ar fi, astfel, liber să călătorească (emigreze) dacă are și o recomandare.

În al doilea rând, de ce să simtă nevoia liberei circulații copiii mici, de la o lună și până la 15 ani chiar? Nu este limpede că

• Desen de Gabriela Melinescu

sub așa-zisul socialism, societate cu reclamă de vocație integratoare, și au continuat într-un soi de marginalizare și sub capitalismul tranziției de ultimă oră.

Tresăririle de orgoliu de tip ONG și de vorbe mari despre apropiere, respect și interculturalitate sunt mai curând exerciții de imaginație.

Etnia romă are cutume, apucături și comportamente abisale. Are o civilizație a ei, cu arhaisme arhiperimate și cu zvâcniri romantice furtunoase, uneori distructive. Are și un enorm potențial de căldură umană și de inteligență nativă. Îi lipsește însă să-

• Promovind sosirea lui Orhan Pamuk în România, *Observator cultural* îi consacră un grupaj în numărul 161 (419). Este tipărit un interviu al lui Ovidiu Șimonca cu Livia Szász, coordonatoarea colecției „Byblos” a Editurii Curtea Veche, în care au apărut până acum patru din cărțile premiantului Nobel din 2006 (*Mă numesc Roșu*, *Viața cea nouă*, *Fortăreața albă* și *Cartea neagră*), precum și un eseu al Deliei Ungureanu, „Orhan Pamuk sau a trăi pentru a (te) povesti”, din care aș cita câteva rânduri: „Fie că e vorba de Istanbulul contemporan sau de Imperiul Otoman la pragul dintre secolele al XVI-lea și al XVII-lea, există [în opera lui Pamuk] un conflict identitar Orient-Occident, rezolvat armonios până la identificare (*Fortăreața albă*) sau scindat iremediabil (*Mă numesc Roșu*), pe fundalul unei povești de dragoste de inspirație orientală care este însă mereu un pretext al căutării de sine. Pamuk însuși mărturisea: «toate romanele mele sînt despre abisurile și complicitățile existente între Est și Vest»”.

• Primum lunar, cu o consecvență pentru care mulțumim redacției, revista *Tomis*. În numărul din aprilie 2008, „ARTHIVA” revistei îi este dedicată lui Chaplin. Despre câteva din „numeroasele fațete ale personalității sale” (Chaplin comediant, regizor, mim, dictator, activist, îndrăgostit) scrie Eliza

Zdru. Iată o mostră: „Multă vreme după apariția filmului sonor, Chaplin face gestul eroic, donquijotesc, de a refuza să facă filme «vorbite» (*talkies*). Azi, filmul mut ni se pare o formă incipientă, primară, incompletă a cinematografului. Și totuși, în el rezidă esența artei cinematografice de la care filmul, artă esențialmente vizuală, o dată cu invazia cuvîntului, a deviat, și-a pierdut mare parte din forță, simplitate, elocvență. «Filmele vorbite? Le detest. Ele strică cea mai veche artă din lume, arta pantomimei. Ele nimicesc marea frumusețe a tăcerii»”.

• În *Euphorion* (nr. 1-2/2008) optzecismul este, din nou, discutat. Dintre cei care îl, iarăși, dezbat, aș menționa câteva nume de „arbitri”, iar nu de „jucători”: Ion Pop, Marin Mincu, Paul Cernat. În paginile sale centrale, revista din Sibiu găzduiește două interviuri cu nume importante ale generației amintite: Mircea Cărtărescu (interviewat de Dumitru Chioaru) și Ion Bogdan Lefter (în dialog cu Andrei Terian). În rest, poezie (Magda Cărneci, Alexandru Mușina, Aurel Pantea), proză (Petru Cimpoieșu), critică literară, traduceri. Adică nivelul – peste medie – cu care această publicație și-a obișnuit cititorii.

• Un inteligent, subtil și instructiv fragment dintr-un studiu mai amplu al lui Victor Ivanovici despre Gabriel García Márquez (mai precis, asupra „ciclului macondian” al romancierului columbian) este publicat

în *Luceafărul*, serie nouă, nr. 14-15, aprilie 2008. Un eseu de citit, dar greu de citat în spațiul acestei rubrici.

• În *Vatra*, nr. 3/2008, am dat peste traducerea, de către Daniel Stuparu, a unui interviu realizat de André Müller (și apărut inițial în 1995, în *Die Zeit*) cu celebrul poet și eseist german Hans Magnus Enzensberger. Un dialog remarcabil (de ambele părți), pentru că viu, și, în multe privințe, instructiv. Din această convorbire pe teme îndeosebi politice, am ales să citez două considerații apolitice ale lui Enzensberger: „Vă spun doar atât, am învățat de la femei mai mult decât în universități, fie că e vorba de chestiuni politice, estetice sau filosofice. Am învățat o sumedenie de lucruri. Femeia este mediul ideal pentru a învăța, pentru că prin intermediul intimității ai un acces mult mai direct la cunoaștere. O relație erotică este întotdeauna și o relație de cunoaștere. Cu o femeie înveți fără efort, vedeți Dv.? Absorbi totul foarte repede. E ceva extraordinar”; „Consider că tinerețea în general nu este o perioadă a vieții de invidiat. Chiar nu înțeleg de ce oamenii au făcut un cult din asta. Un tânăr este labil, nesigur, ezitant, nu are niciun pic de aplomb, e gata să facă orice prostie. Gândiți-vă doar la obsesia asta cu hainele, o viață irosită prin discotecă, oribil. Dacă unul are o motocicletă, trebuie să aibă și celălalt. E groaznic. Trebuie să fii bucuros când constăți că ai depășit acea fază”.

G. S.

→
părinții îi iau în mare măsură pe post de cerșetori și sunt destinați, mai târziu, spre neșansa lor, să devină materie delincventă?

În atari circumstanțe, copiii ar trebui să rămână acasă cu mamele lor și să muncească, dar să muncească, nu să trăiască din agajări aleatorii, tații celor rămași acasă.

De destinul celor plecați trebuie să fie interesate nu doar autoritățile țării de emigrare, ci și autoritățile noastre. Abia aci intervin polițiștii români, magistrații și personalul ambasadelor, cărora le revine, e drept, o treabă complicată și dificilă... Dar dacă libera circulație ne-a pus-o în brațe, trebuie s-o asumăm.

Iar când din acele campusuri mizere și improvizate apar figuri care oripilează o țară și o societate întregă, ca acel Mailat din Avrig, răspunsul trebuie să fie un nu categoric în fața unor asemenea orori. Evacuări blânde sau forțate, mai mici sau mai mari, descinderi în taberele apărute ilegal, percheziții făcute unor suspecți sau mai puțin suspecți nu por fi comentate evaziv sau sub acoperirea unor judecăți abstracte despre libertatea circulației, despre drepturile omului și cetățeanului etc.

Situația trebuie curmată și fenomenul stopat: esența și filozofia situației acesteia

nu se pot învălui în subterfugii și chichițe avocățești. Nu suntem noi împotmoliți, și așa, în tot felul de subterfugii, încât am ajuns să recunoaștem flagelul corupției, dar nu avem, deocamdată, niciun corupt pedepsit?

Romii sunt, desigur, o problemă general europeană. Dar un segment însemnat al acestora este românesc, pentru că la noi trăiesc, probabil, peste jumătate din întreaga etnie. De aci magnitudinea problemei pentru noi. De aci dimensiunea ei civilizatorie, pentru că am avut o istorie prea nepăsătoare față de etnie. De aci și nevoi de eforturi și de reconsiderare a fenomenului din partea responsabililor etniei romilor, ca atare.

Fără locuințe salubre (cu responsabilitatea celor care le primesc să le păstreze în condiții civilizate), fără instrucție de bun nivel, fără eforturi de aducere incluzând renunțarea la cutume arhiperimate și fără oferta unor locuri de muncă adecvate, lucrurile nu se vor schimba. Și așa, schimbarea lor se înscrie pe coordonata duratelor lungi. E vorba de schimbarea unor mentalități, în esență, de plămădirea unui suflet nou. Nu românesc, ci general european.

Nu discut în cazul de față problema emigrației românești în genere. Complexitatea ei este evidentă, dar dezbaterea ei preocupă superficial cercurile culturale și politice.

La fel, problema demografică a țării noastre. Noroc că nu este substanțial diferită de cea general europeană. În schimb, problema noastră agrară este diferită esențial de cea general europeană. Dezbaterea caracteristicilor ei întârzie însă. Până când?

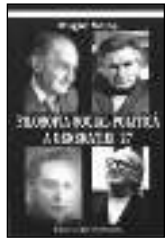
Oricum, chestiunea nu ține de miniștri și nici de adoptarea unor măsuri conjuncturale de avarie. Este necesar să-i descifrăm conținuturile și caracteristicile proprii. S-o aproximăm măcar teoretic. Măsurile de reconvertire țin de resorturi aflate dincolo de dezbateră teoretică.

Suntem în Uniunea Europeană. Prea bine. Avem o mare șansă deschisă de istorie pentru a articula realitatea noastră la nucleele și conținuturile profunde ale civilizației europene. Provocarea pe care ne-o impune apartenența la Uniunea Europeană este că nu mai putem prelungi condiția „forme fără fond”, pe care, iată, am tot târâit-o de aproape un secol și jumătate. Și în cazul etniei romilor se ridică, în fond, aceeași problemă. Tranziția de la formă la fond este o provocare și o răspundere pe care trebuie să și-o asume deopotrivă și societatea românească în ansamblu, și romii înșiși, și Comunitatea Europeană.

Gândirea socială a generației '27

Ciprian Bota

INFLUENȚA SITUAȚIEI socio-politice a României interbelice asupra nașterii și evoluției gândirii generației '27 a fost remarcată de nenumărate ori în literatura de specialitate, neexistând totuși o cercetare detaliată a acestei probleme. În recentul său volum (*Filosofia social-politică a generației '27: Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Constantin Noica, Emil Cioran*, Oradea: Editura Biblioteca Revistei *Familia*, 2008), Mugur Voloș își propune realizarea unei astfel de cercetări; el încearcă să prezinte filosofia social-politică a patru dintre reprezentanții generației interbelice pornind de la premisa unei duble dependențe: contextul social se oglindește în gândirea lor și, reciproc, aceștia au marcat prin scrierile lor conștiința socială a timpului.

La prima vedere, s-ar părea că autorul interpretează filosofia celor patru din perspectiva unui determinism social absolut. Cuprinsul cărții și concluziile acesteia evidențiază însă o multitudine de elemente care și-au pus amprenta asupra formării celor patru tineri: școala sociologică a lui Dimitrie Gusti în cazul lui Vulcănescu, filosofia germană a vieții și contactul cu mediul german în privința tânărului Cioran, pasiunea pentru culturile arhaice și anii petrecuți în Orient la Eliade, influența „greilor” filosofiei la Noica, ideologiile extremiste la modă în acel moment în Europa și nu în ultimul rând cursurile și întâlnirile cu Nae Ionescu.

Influența exercitată de Nae Ionescu asupra tinerilor interbelici, cel puțin în ceea ce privește alunecarea lor în extremism politic, este un element care a fost evidențiat în numeroase studii. Cu toate acestea, nu este vorba nici în această privință de un determinism absolut, fapt pe care îl evidențiază și Voloș. Rolul lui Nae Ionescu în formarea tinerilor filosofi interbelici nu poate fi minimalizat, cel puțin o dovadă în această privință fiind modul admirativ în care aceștia se raportează la profesorul lor de filosofie și faptul că îl consideră în mod conștient liderul lor spiritual, așa cum Maiorescu și Pârvan fuseseră considerați mentori de către generațiile precedente.

De asemenea, încercarea autorului de a evidenția existența unei filosofii social-politice în scrierile celor patru tineri poate fi privită cu suspiciune, niciunul dintre ei neavând scrieri care să trateze în mod sistematic probleme social-politice. Voloș este conștient de acest aspect, evidențiind de mai multe ori pe parcursul studiului faptul că preocupările sociale ale celor patru sunt ocazionale și nesistematice (excepție făcând poate doar Mircea Vulcănescu). Într-adevăr, cei patru nu au proiectat un sistem de filo-

sophie socială, însă analizând publicistica și eseistica interbelică a acestora, vom găsi numeroase elemente de gândire socială, adică de aplicare a reflecției filosofice asupra concretului social. De altfel, cel puțin în perioada interbelică trăiristă, atunci când personalitățile celor patru tineri se formează, este destul de dificil de a vorbi despre o gândire sistematică, putându-se evidenția doar idei, concepte, gânduri, care ulterior vor fi dezvoltate sau abandonate.

În același timp, abordarea istorică întreprinsă de către autor ne ajută să înțelegem modul în care gândirea celor patru a luat naștere și a evoluat pas cu pas. Ceea ce s-ar putea totuși reproșa lui Voloș este faptul că nu a pus mai mult accentul pe evidențierea continuităților și a rupturilor existente în evoluția autorilor studiați. Dacă la sfârșitul anilor '20 preocuparea centrală a generației '27 este de a crea o cultură română de valoare universală, în anii '30, odată cu criza mondială și cu ascensiunea ideologiilor extremiste, accentul este pus din ce în ce mai mult pe problemele sociale și politice. În prima perioadă preocupările tinerilor intelectuali sunt mai ales de filosofia culturii, disprețul față de problemele sociale și politice fiind explicit afirmat, în timp ce în cea de a doua perioadă ei vor fi tot mai preocupați de social și politic, în cele din urmă (excepție făcând Vulcănescu) căzând în capcana ideologiei extremiste a mișcării legionare. Cei patru vor debuta în publicistica vremii cu articole prin care încearcă să se diferențieze de generațiile anterioare prin dorința de a realiza creații culturale fundamentate pe valori spirituale pure, iar în momentul în care se vor apleca asupra problemelor politice și sociale soluțiile oferite se vor afla în continuarea reflecțiilor anterioare legate de specificul național.

În această privință sunt deosebit de interesante analizele lui Voloș referitoare la modul în care generația '27 se raportează la țărănime, clasa socială care are o pondere covârșitoare în societatea românească interbelică. Astfel, atât în definirea specificului național, cât și în propunerile referitoare la organizarea socială, țărănimea va ocupa o poziție centrală, iar atunci când vor propune un anumit tip de organizare socială cei patru autori fie vor dori depășirea ruralului, fie vor pleda pentru o societate fundamentată pe valori țărănești, însă niciunul dintre ei nu va putea face abstracție de țărănime. Modul în care Voloș îi clasifică pe cei patru autori în această privință necesită totuși unele critici. Deși pe parcursul volumului autorul a evidențiat nemulțumirea lui Noica de a aparține unei culturi rurale și dorința acestuia de a nu mai fi „eternii săteni ai istoriei”, în final îl plasează pe acesta alături de Vulcănescu, afirmând admirația „fără rezerve” a ambilor pentru civilizația rurală. Cu

toate că există pagini în opera filosofului de la Păltiniș în care se afirmă admirația pentru țăranul român (mai ales în *Manuscrisele de la Câmpulung*), ruralul este considerat un stadiu care trebuie depășit prin cultură, iar țărănimea clasa socială din care poate fi recrutată o elită intelectuală. Concepția acestuia este mai degrabă asemănătoare cu cea a lui Eliade, cel care considera că țăranimea și intelectualitatea sunt „clasele vitale ale unei națiuni”, cele care îi asigură continuitatea, admirația istoricului religiilor față de civilizația rurală explicându-se mai ales prin modul acestuia de interpretare a omului modern din perspectiva orizontului arhaic al omului primitiv. În privința locului ocupat de către civilizația sătească în opera lui Cioran, acesta, deplângând anistorismul și somnolența țăranului, propune o revoluție socială prin care să se realizeze urbanizarea și industrializarea României și care ne-ar putea în sfârșit arunca în istorie. Așa precum reiese și din analizele lui Voloș, singurul admirator fără rezerve al civilizației rurale este Mircea Vulcănescu, el propunând clar și fără dubii edificarea unei societăți fundamentate pe satul românesc. În cazul celorlalți, cuvintele admirative la adresa țăranului trebuie privite cu rezerve, în special Cioran și Eliade și, într-o anumită privință, și Noica fiind citadini prin excelență, critica ulterioară a acestora îndreptată împotriva societăților moderne vizând mai degrabă modernitatea în sine și mai puțin procesul propriu-zis al modernizării.

Un alt aspect care trebuie precizat în privința cărții lui Voloș se referă la ultima concluzie a cărții, cea referitoare la înrăurirea exercitată de gândirea celor patru intelectuali studiați asupra vieții sociale interbelice. Dacă influența contextului social asupra gândirii acestora poate fi susținută, cu nuanțele de rigoare însă, influența filosofiei lor asupra mediului social interbelic ar necesita un studiu mai amănunțit, Voloș neaducând niciun argument care să vină în sprijinul acestei ipoteze.

În concluzie, lucrarea lui Mugur Voloș este o lectură utilă pentru cei ce doresc să cunoască în detaliu mediul socio-cultural în care s-a dezvoltat filosofia generației '27 și modul în care acesta se reflectă în eseistica și publicistica interbelică a patru reprezentanți de seamă ai acesteia, luându-și însă mai întâi măsurile necesare pentru a nu cădea în capcana interpretării acestei filosofii din perspectiva unui determinism social absolut. ■

L **BIBLIOTECI**

IN **LIB** Poems by
AER **ER** **RODICA DRAGHINCESCU**

Sight Doesn't Take Everything in

my loneliness flung her panties in the street
 we made a decision to wear everything in the open
 (the history of this movement and its glory can be toasted
 at its memorial between the first bench in the military park
 and the first bench in the tribunal
 a clothesline with panties in royal black)
 I'll exhaust myself saying aaaaaaaah into this gizmo
 innermost essentials will prick my skin up to
 and over my head among white scarves/veils
 my scream thanks to which the most abstract of experiences
 gets hypostatized in warm rivers
 will come into intimate contact with the image
 of water within
 so confusingly concrete I'll be swimming in myself
 anyhow the silence outside has abandoned this place
 when I write the word loneliness I write participation
 in an inward fanfare of birds
 in demonstrations of laid-off virginity
 short words muscular pathways still remain
 gray hair too (a tendency towards intellectualization
 makes itself known in the synapse/thigh in debate versus
 buttocks)
 miss photo so tall so special rendered real as much by affections
 as by intelligent ideas
 where it rains *best color with fuji*
 so much imaginary plasma so much conscious flesh
 feeling the fact that it's a wrongly perceived concept
 miss process with her navel thinking of an everyday brain
 without the supernumeraries of mental principles
 anyhow my loneliness can be said to be poetry
 and poetry doesn't wear panties
 but deep psychic phenomena instead
 where the world parades with a bare bottom
 and it won't depend on sight because sight doesn't take
 everything in
 in the final analysis I'm not even lonely
 as I lie here under the nightlight

Although I Sweeten Myself with Sugar

My hands filled with sugar
 (a new being? lucky?)
 I met him along the railroad tracks
 watching over his ruddy goats
 HOW DO YOU DO? DID YOU SLEEP WELL?
 good morning I MEAN CAN'T
 YOU SEE IT'S STILL NIGHT
 the DAYS have turned to grass
 and GRASS isn't good for these animals any longer
 I've brought you sugar
 the goats bleat whenever they feel like it
 their bleating has stopped—in goat language this is called
 FREEDOM—I'm about to experience the sensation that I've
 DISCOVERED DOCILE SOUNDS IN MY LARYNX
 that won't cause me trouble
 B A A A A A A A A A A A A A A A A H
 Dear mr. goatherd I've brought you
 sugar
 I reach out my hand—I don't know
 why it's said THIS WAY when in FACT

the movement is made with the root fastened
 between shoulder blade and breast WHICH breast
 is BIGGER: it's learned to sing and TO
 TALK: NURSING this other condition
 scares it depresses it leads it to droop it wishes
 IT HAD EYES to scope out temptations UNDERNEATH clothes
 although I sweeten myself
 with sugar I'M ONE OF THOSE
 WHO DON'T DO a lot of good for the REPRESENTATIVE
 ORGANS now for INSTANCE grass
 grown on THIGHS is poisonous to goats
 THAT'S WHY I reach out my hand filled with sugar
 DEAR MR. goatherd TASTE it
 for YOURSELF
 (meanwhile) the indifferent or CAPABLE goats
 have stopped the freight train at the railroad museum
 where the railroad clerk MR. SCOW was celebrating his WEDDING
 VOWS
 they were sitting DUMBFOUNDED wearing IN PERPETUITY
 kaleidoscopic CARDBOARD flowers attached with SAFETY
 PINS to THE CIRCUMFERENCE OF THEIR HEARTS
 WHEE WHEE WHEE WHEE WHEE WHEE WHEE WHEE WHEE WHEE
 HEY HEY WHEE COME ON HEYYYYYYYYYYYYYYYYYYY
 (a SOLDIER escaped from his UNIT
 was trying to remedy the error)
 LET'S GET A MOVE ON/farther ahead IT'S THERE/
 the wedding of dead goats
 WE GONNA MAKE choice VITTLES
 DEAR MR. GOATHERD
 the museum's freight train is like a kind of LOVE
 you've given up waiting for
 (having a TOTALLY different OBJECTIVE
 THAN killing goats)
 (the goats were too greedy)
 B A A A A A A A A A A A A A A A H
 (AFTER ALL THEY can live without being GOATS)
 NO ONE will hold their FREEDOM
 up to ridicule
 good morning mr. goatherd
 CAN'T you (EVEN) see IT'S
 MORNING I'll take pains
 to believe that the NOISES AND THE BLOOD
 enveloping us will give FREE REIN to a new relation
 between you and me
 (my hands filled with sugar
 I'll never be
 HUNGRY or THIRSTY)
 Good morning mr. goatherd
 the kid hawking the morning papers has spread
 the news everywhere in town
 ALREADY WE'RE STARS

Translated by
 ADAM J. SORKIN and ANTUZA GENESCU

• Drawing by Gabriela Melinescu

(Urmare din numărul 3/2008)

[6]

București, 4 nov. 1974

Iubite domnule Blajovici,

adineaurei, am primit scrisoarea d-tale. Mă grăbesc să-ți răspund. Principial, nu pot refuza o rugămintă a orădenilor. Nu cunosc pe dl. A. Curtui¹. Îmi închipui, însă, că nu ar fi avut stima și prețuirea d-tale, dacă nu ar fi un om ales. În ce privește subiectul, îmi e agreabil și îl găsesc interesant. Nu știu însă nici cine îi este conducător științific, nici la ce universitate este intabulat. Despre termen, trebuie să-ți comunic că am pe masa mea de lucru șase teze: două la Timișoara (din fericire, la acestea am trimis referatele), una la Cluj, trei aici la București. Până în ianuarie, mi-ar fi cu desăvârșire imposibil să încep lectura ei. De altminteri, dacă teza se află încă la candidat, cred că procedural – referatul de acceptare din partea conducătorului științific, propunerea acestuia privind comisia, acceptarea comisiei de către Biroul Senatului și apoi de Minister, comunicările de rigoare ș.a. – mai sînt necesare multe săptămîni pînă la posibilitatea susținerii.

Dacă prietenul d-tale acceptă să aibă referatul meu între 15 ian.-15 feb. 75, primesc cu plăcere. Înainte de această dată, repet, mi-ar fi absolut cu neputință. Între timp, am și atîtea alte lucruri pe cap, și unele din acelea în întîrziere.

Mi-a scris Magheru². Îi voi răspunde neîntîrziat. Aș fi vrut enorm să fac o vacanță la Băile Felix. Deocamdată, însă, trebuie s-o amîn. În orice caz, îți mulțumesc mișcat pentru prietenia și interesul pe care mi le arăți.

Mîngîii ideea că în primăvară voi avea ocazia să vin la Oradea, dar nu ca data trecută între două trenuri, ci pentru 2-3 zile, și pentru o serie întregă de manifestări.

Rămîn al dumatiale, devotat cu prietenie și afecțiune,

Ion Zamfirescu

[7]

București, 3 martie 1975

Iubite domnule Blajovici,

ca de obicei, tot ce îmi vine de la d-ta îmi face plăcere, comunicîndu-mi fiorul prieteniei și al sincerității umane. Sunt bucuros că am putut contribui, cu ce am putut și m-am priceput, ca doctoratul d-lui Aurel Curtui – acest tînăr cumsecade, vrednic, delicat și profund sufletește – să însemne pentru el un moment de viață, luminos și meritat. Îți mulțumesc pentru gîndurile și sentimente-

Epistolar

le pe care le-am deslușit în recenta d-tale scrisoare.

Veștile pe care mi li dai despre cercul literar inițiat și însuflețit mereu de d-ta mă interesează. Faptul trebuie să te bucure. Meritul d-tale e real, e mare, este esențial. Ceva din vocația, din poezia și din pasiunea spirituală a Bihorului trăiește și se perpetuează prin d-ta. Lucrul e cu atît mai frumos, cu cît în împlinirea lui pui cu minunată artă sensibilă credință, modestie, conștiință românească, devotament cărturăresc.

Deci, înainte! Mai mult ca oricînd, poate, lumea noastră românească are nevoie de cugete care să creadă în ideea umanistă.

Urez cercului literar noi realizări. Ori de cîte ori i-aș putea fi util, mă voi simți onorat și voi răspunde cu convingere.

Al d-tale, cu vechi sentimente de prietenie și prețuire,

Ion Zamfirescu

[8]

București, 19 nov. 1975

Iubite domnule Blajovici,

m-am reîntors acasă. Sunt încă sub impresia săptămînilor petrecute în Bihor. Revăd atîtea lucruri, cu ochii minții: seara de deschidere de la Biblioteca, școala și dealurile de la Vașcău, ambianța de suflet transilvănean de la [...] din Beiuș, silueta bisericii din Rieni, dimineața însorită de la Borș... În plus: chipul, farmecul, omenescul, poezia, cumsecădenia, patriotismul, umorul, înțelepciunea și tot acel *autentic* din ființa d-tale, fiecare în parte și toate acestea la un loc, într-o sinteză admirabilă de simțire și vocație românească.

Îți mulțumesc pentru tot. M-am simțit bine, răsfațat, înconjurat de prietenie adevărată, ajutat și încurajat în dorința mea de a comunica oamenilor îngîndurări cinstite și adevăruri sufletești.

Mi-ar plăcea să știu că prin ceea ce am încercat să fac acolo m-am plătit oarecum pentru cîtă prietenie mi-ați arătat și pentru cîte clipe de neuitat mi-ați oferit.

Îți doresc, scumpe domnule Blajovici, sănătate și putere, pentru a fi mereu, între semenii d-tale, un frate, un îndrumător și un tovarăș de drum spre năzuințe și ceruri.

Al d-tale, cu dragoste și calde mulțumiri,

Ion Zamfirescu

[9]

București, 24 aug. 1976

Iubite domnule Blajovici,

iată, deci, că a trecut încă un an. Am încă în minte, vii, imagini de la șederea mea la Ora-

dea, în octombrie anul trecut. M-am întors deunăzi de la Budapesta, unde m-am numărat în delegația românească la Congresul Internațional de Literatură Comparată. Am trecut – și la ducere și la întoarcere – prin gara Oradea. M-a prins un dor de oraș. Intenționez, deci, ca în prima chenzină a lui noiembrie să-mi iau acolo o vacanță de 3-4 zile. Dacă socotiți că în aceste zile v-aș fi util pentru vreo acțiune culturală, vă stau la dispoziție. Nu ascund că primul lucru care m-ar interesa este cenaclul d-tale. Mai ai vreun loc liber, în care să mă pot introduce? Dacă *da*, atunci aș propune tema: *Pledoarie contemporană pentru eseu*. Între timp, nădăduiesc să-mi apară la Editura Eminescu o carte nouă: *Drama istorică universală și națională*. Mă voi fi simțit onorat să v-o ofer, d-tale personal și Bibliotecii.

Mă bucur, de pe acum, la gîndul acestei întîlniri. Aștept răspunsul d-tale.

Cu veche și caldă prietenie,
Ion Zamfirescu

[10]

București, 13 dec. 1976

Stimate și iubite domnule Blajovici,

îți mulțumesc pentru misiva d-tale din urmă. O voi păstra în arhiva sufletească a lucrurilor mele personale. Prietenia d-tale mă onorează, mă încîntă și îmi dă moralmente confirmarea de care sunt bucuros, aș spune și mîndru.

Și eu, de asemenea, păstrez o scumpă amintire pentru chipul prietenesc prin care, acolo, m-am simțit întotdeauna înconjurat și răsfațat.

Doresc ca sărbătorile care se apropie să fie încărcate, pentru d-ta și pentru toți ai d-tale de darurile vieții simple, adînci, ale omeniei adevărate și ale încîntărilor legitime.

Îmbrățișări,
Ion Zamfirescu

[11]

București, 23 noiembrie 1977

Scumpe coleg și prieten Blajovici,

îți mulțumesc mișcat pentru gîndurile d-tale. Tot ce îmi vine de la d-ta – și-am mai spus asta și în alte rînduri – îmi merge la suflet. Într-adevăr – fără ca prin aceasta să alunec cumva într-un delir de orgoliu – cred că articolele mele sunt frumoase, [...] și utile. Nu le scriu pe colțul mesei. Le macerez mult, în minte și în suflet. Scriu greu. Nu ideea mă chinuie, adesea, ci cuvîntul capabil s-o exprime.

(ti) dorec, scumpo domnule Blajovici, se notate si putea,
 pentru a ti merge, intre sermoni d-tale, un frate, un in-
 drumator si un tovaras de drum pe neajurata si
 cerui.
 Al d-tale, cu dragoste si calda multumesc,
 Ion Zamfirescu

Aș vrea să vin la Oradea: fie cu ocazia
 acelei săptămâni de teatru, fie pentru Felix.
 Dar – nu știu cum se face – vin atâtea griji,
 atâtea sarcini, atâtea treburi, încât parcă nu
 mai știu cum să-mi găsesc și să-mi ordonez
 timpul necesar. În orice caz, când voi
 veni la Oradea, țin mult să vorbesc la Bi-
 bliotecă. Poate și la Petru Groza sau în altă
 parte, și, în fine, unde veți crede de cuviință.

Încă o dată, îți mulțumesc.

Te îmbrățișează,
Ion Zamfirescu

p.s. Astă-seară plec la Baia Mare. Am acolo
trei sau patru „acțiuni“.

I. Z.

[12]

București, 25 febr. 1978

Iubite domnule Blajovici,

reîntors acasă, înainte de a-mi relua agen-
 da obișnuită, cu necruțările ei, simt nevoia
 de a-mi filtra sufletește imagini din ultima
 mea peregrinare. Și de astă dată, întâlnirea
 cu d-ta mi-a fost piatră de vad. Mi-a plăcut;
 m-a interesat; m-a bucurat; mi-a procurat
 satisfacții adânci. Ești admirabil. Ai suflet.
 Vibrezi și arzi tot timpul. Dai locurilor și
 situațiilor viață și sens. Comunici și iradiezi
 amenitate. Știi să vorbești cu tot felul de
 oameni. În tot ce spui, parcă, e culoare,
 omenesc, înțelepciune naturală, un farmec
 tăcut, un accent de sărbătoare.

Îngăduie-mi să consider că întâlnirea cu
d-ta și prietenia pe care mi-o porți sînt în
viața mea fapte de privilegiu.

Te îmbrățișez,

Ion Zamfirescu

[13]

București, 5 august 1978

Iubite domnule Blajovici,

telefonul d-tale de ieri dimineată, ca să afli
 cum am călătorit și ca să-mi urezi bun sosît
 la București, m-a mișcat. Îți mulțumesc cu
 afecțiune și nesfîrșită prietenie.

Trebuie să-ți mărturisesc că aceste două
zile, petrecute mai pe larg și mai în voie cu

d-ta, mi-au fost o încîntare. Reflectez, me-
 reu, la comoara de omenesc care stăruiește
 și care se regenerează continuu în d-ta. În
 fond, toată acea bogăție anecdotică, pe care
 ne-o dăruiești cu artă și generozitate, nu este
 un simplu „cîntec de petrecere“, ci o formă
 de umanitate, o pătrundere psihologică, o
 expresie de autenticitate, un admirabil simț
 folcloric, o credință sinceră în puterea salu-
 tară a rîsului, o bogăție sufletească, o dra-
 goste de oameni, o știință subtilă de a răs-
 pîndi în jurul d-tale micile bucurii de care
 oamenii au tot atît de mărturisită cît și ne-
 mărturisită nevoie.

Ești un om admirabil. Mă bucur că te
cunosc; consider că aceasta îmi constituie
un privilegiu. Mii de gânduri bune!

Al d-tale, cu dragoste,
Ion Zamfirescu

[14]

București, 1 martie 1979

Iubite domnule Blajovici,

reîntors la București, grijile mele obișnuite
 m-au înhățat din plin, necruțător. Totuși,
 pînă acum le-am făcut față. Nădăjduiesc ca
 și de acum înainte să pot încă purta lupta.
 Îți mulțumesc din suflet pentru ceasurile pe
 care mi le-ai procurat la Oradea. O întâl-
 nire cu dumneata, întocmai ca în basmele
 noastre, este binefăcătoare ca o atingere cu
 pămîntul și cu apa vie. E o fericire să știi că
 undeva, într-un colț de țară, poți avea un
 prieten și o conștiință în care să te poți în-
 crede cu liniște și încîntare. Cîtă vreme
 există oameni ca d-ta, pot spune că viața
 are sens, că umanitatea este o cucerire a
 existenței și că putem privi în destinele
 noastre cu împăcare.

Îți mulțumesc pentru tot. Nevasta mea
îți mulțumește și ea. Și – dacă acest lucru nu
te supără – vrea chiar să te sărute.

Călătoria la București, întoarcerea, a fost
cam glacială. Instalația de încălzire defectă,
în vagonul de dormit. În două pături, cu
paltonul pe deasupra, m-am ales totuși cu
un guturai zdravăn și cu niște zgîrieri în gît,
care abia acum parcă încep să cedeze.

Încă o dată, te îmbrățișează,
Ion Zamfirescu

[15]

București, 20 aug. 1979

Iubite domnule Blajovici,

îți mulțumesc din suflet pentru rîndurile
 d-tale. Tot ce îmi vine de la d-ta îmi merge
 la suflet. Și eu, te rog să crezi, număr faptul
 că te cunosc printre privilegiile vieții mele
 afective. Nădăjduiesc că în anii de sănătate
 pe care mi-i va mai îngădui Pronia să am
 încă cît mai multe ocazii de a te întîlni și a
 mă bucura de comoara minții și inimii
 d-tale.

Trebuia, zilele acestea, să plec la Inns-
bruck, pentru Congresul internațional de
literatură comparată. A trebuit, totuși, să
renunț. În starea soției mele, de mulți ani
suferindă, se produc agravări care mă îngri-
jorează. Sub acest raport, am avut o vară
zbuciumată. Încerc să-mi acoper necazul
prin lucru, dar este un lucru fragmentat,
chinuit, totuși și așa cu ceva salutar în el.

Nădăjduiesc să-ți dau și vești mai bune,
și să te reîntîlnesc cu mai multă seninătate
în suflet.

Al d-tale, cu caldă prietenie,
Ion Zamfirescu

Note

1. Aurel Curtui (născut în 1934), originar din Bihor (Dernișoara), cadru didactic la Facultatea de Litere din Cluj, Catedra de engleză. Titlul tezei de doctorat: *Hamlet în România*, tipărită în 1977 la Editura Minerva. Conducătorul științific: prof. univ. dr. doc. Mihail Bogdan.
2. Paul Magheru, prof. univ. dr. la Facultatea de Litere din Oradea, specializat în literatură universală și comparată, doctorand al lui Ion Zamfirescu. Titlul tezei sale de doctorat: *Tipul omului mărunt în literatura modernă europeană*, tipărită în 1997 sub titlul *Literatura insignifiantului*.

(Continuare în numărul următor)

Epistolar îngrijit de

Valentina Chifor

Înființarea Premiului „Marian Papahagi”

PREMIUL, INSTITUIT în memoria italienistului și profesorului Marian Papahagi (1948-1999), va fi acordat anual, în data de 14 octombrie, pentru un volum publicat în ultimii trei ani sau pentru o realizare culturală notabilă care au ca obiect orice aspect al culturii și civilizației italiene (istorie, politică, literatură, arte etc.). Premiul este finanțat de bănci italiene în România prin filiale din Cluj, de întreprinderi italiene din Cluj și de Institutul Italian de Cultură din București și este dotat cu suma de 3000 de euro. Candidații trebuie să fie cetățeni români, fără limită de vârstă. Candidaturile vor fi evaluate de un juriu internațional, compus din personalități române și italiene. Acceptarea premiului impune prezența laureatului la Cluj pentru ceremonia de decernare.

Candidații vor trimite o declarație de candidatură, un CV și trei volume în cazul publicațiilor sau documentația considerată adecvată în cazul altor tipuri de opere artistice sau culturale. Data-limită: 15 mai 2008 (data poștei). Adresa: Centrul Cultural Italian, Universitatea „Babeș-Bolyai“, str. Universității, nr. 7, 400091 Cluj.

Sponsori pentru ediția 2008: Banca Italo Romena, Banca CR Firenze Romania.

Cărți și reviste primite la redacție

• *Kovine*,
Vrșac, godina VIII,
broj 11, 2008.

• Paola Dècina
Lombardi,
*La donna, la
libertà, l'amore*,
Milano: Arnoldo
Mondadori Editore
S. p. A., 2008.

• Călin
Ciobotari,
*Șșșt! Generalul
visează...*, Iași:
Polirom, 2007.

• Ciprian Vâlcă,
*Filosofia pe înțelesul
centaurilor*,
Cluj-Napoca:
Napoca Star,
2008.

Circulara Uniunii Scriitorilor din România

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Comitetul Director
al Uniunii Scriitorilor
5 iunie 2003

Către cititorii din țară ai revistei *Apostrof*

Pentru anul 2008, vă rugăm să vă abonați *direct la redacție*. Pentru aceasta, vă rugăm să plătiți contravaloarea abonamentului, prin *mandat poștal*, pe adresa:

Lukács Iosif
Fundăția Culturală *Apostrof*
Cluj-Napoca, 400079, Str. I. C. Brătianu, nr. 22
Prețul abonamentului este:
pentru 3 luni: 9 lei
pentru 6 luni: 18 lei
pentru 1 an: 36 lei

Taxe de expediere sînt incluse în această sumă.
Pentru cei care se abonează prin această modalitate, asigurăm expedierea promptă a revistei. Cei care se abonează pe 1 an primesc revista fără majorările de preț provocate de inflație.

Către cititorii din străinătate ai revistei *Apostrof*

Pentru anul 2008, vă rugăm să vă abonați *direct la redacție*, trimițînd contravaloarea abonamentului printr-un cec (*money order*) în contul:

Fundăția Culturală *Apostrof*
Cont euro: RO73BRDE130SV06534401300
Cont USD: RO58BRDE130SV06674381300
Banca Română pentru Dezvoltare – Groupe Sociéte Générale – Sucursala Cluj, Bd. 21 Decembrie 1989, nr. 81-83, SWIFT BRDEROBU

Prețul abonamentului este:
pentru 3 luni: 13 us\$
pentru 6 luni: 26 us\$
pentru 1 an: 52 us\$

În costul abonamentului sînt incluse și taxele de expediere par avion.

Cuprins

• IN MEMORIAM CEZAR IVĂNESCU	2	• CU OCHIUL LIBER	
• IN MEMORIAM MONICA LOVINESCU		Poeme de amor	Iulian Boldea 19
Etica neuitării	Vladimir Tismăneanu 3	Un roman și cititorii lui	Ovidiu Pecican 23
La Monici	Ovidiu Pecican 5	Deficitul civilizației	
• PUNCTE DE REPER		sau de unde vin traumele libertății	Damian Hurezeanu 24
Romane postbelice:		Gândirea socială a generației '27	Ciprian Bota 26
<i>Sinuciderea din Grădina Botanică</i>	Ion Bogdan Lefter 6	• CONVERSAȚII CU...	
• POEME		Carmen Firan	20
	Andrei Zanca 7	(interviu realizat de Ion Zubașcu)	
• CRONICA LITERARĂ		• AVANGARDA RUSĂ	
Sertare, oglinzi și ocheane	Irina Petraș 8	Tăierea porcilor	Mihail Zenkevici 22
Rezumate utile...	Ștefan Borbély 9	(traducere și antologie de Leo Butnaru)	
• ESEU		• REVISTA REVISTELOR	
Pledoarie pentru demnitatea omului	Nicolae Balotă 10		G. S. 25
• DOSAR: SSR/USR		• BIBLIOTECI ÎN AER LIBER	
Centenar	13	Poems by	Rodica Draghinescu 27
		(translated by Adam J. Sorkin and Antuza Genescu)	
		• ARHIVA „A”	
		Epistolar Ion Zamfirescu (II)	28
		(îngrijit de Valentin Chifor)	

Editura Biblioteca Apostrof vă oferă următoarele cărți:

- MIRCEA ZACIU, **Jucătorul de rezervă**
poezie, 2000, 88 p. 5 lei
- Colecția „**Filosofie contemporană**”
- GABRIEL MARCEL, **A fi și a avea**
traducere de CIPRIAN MIHALI, 1997, 192 p. 3 lei
- Colecția „**Filosofie modernă**”
- FRIEDRICH NIETZSCHE, **Antichristul**
traducere de VASILE MUSCĂ, 2003, 128 p. 10 lei
- Colecția „**Filosofie extrem-contemporană**”
- JÜRGEN HABERMAS, JOSEPH RATZINGER,
**Dialectica secularizării: Despre rațiune
și religie**, traducere de DELIA MARGA,
prefață de ANDREI MARGA, 2005, 120 p. 20 lei
- Colecția „**Filosofie medievală**”
- SF. ANSELM DIN CANTERBURY,
Monologion despre esența divinității
traducere de ALEXANDER BAUMGARTEN, 1998, 162 p. 3,50 lei
- Colecția „**Filosofia religiei**”
- HENRY CORBIN, **Paradoxul monoteismului**
traducere de JANINA IANOȘI, 1997, 216 p. 4 lei
- Colecția „**Filosofie românească**”
- ION IANOȘI, **O istorie a filosofiei românești**,
1996, 392 p. 10 lei
- VASILE MUSCĂ, **Spusul și de nespusul**,
2003, 146 p. 10 lei
- N. STEINHARDT,
Cartea împărțisirii, ediție gândită și alcătuită de
ION VARTIC, ed. a IV-ă, 2004, 140 p. 8 lei
- D. D. ROȘCA,
Introducere la „Viața lui Isus”. Mitul utilului
traducere de DUMITRU ȚEPENEAG, ediție și postfață
de MARTA PETREU, 1999, 138 p. 3,50 lei
- BUCUR ȚINCU, **Apărarea civilizației**
ediție îngrijită și prefață de MARTA PETREU,
2000, 132 p. 5 lei
- LAURA PAMFIL, **Noica necunoscut**,
2007, 288 p. 8,75 lei
- Colecția „**Ianus**”
- OVIDIU PECICAN, **Trasee culturale
Nord-Sud**, 2006, 228 p. 15 lei
- CĂLIN TEUȚIȘAN, **Textul în oglindă:
Reflexii ale imaginarului eminescian**,
2006, 202 p. 15 lei
- PETRU POANTĂ, **Efectul „Echinoc” sau
despre echilibru**, 2003, 176 p. 10 lei
- DORLI BLAGA, **Tatăl meu, Lucian Blaga**,
2004, 380 p. 20 lei
- GEORGE BANU, **Uitarea**, 2003, 80 p. 5 lei
- NORMAN MANEA, **Despre clovni
eseuri**, 1997, 230 p. 4 lei
- NORMAN MANEA, **Octombrie, ora opt**
proză, 1997, 186 p. 4 lei
- NORMAN MANEA, **Fericirea obligatorie**
proză, 1999, 192 p. 5 lei
- FLORIN SICOIE, **Simbăta engleză și alte
povestiri**, 1998, 130 p. 2 lei
- RAMIRO DE MAEZTU, **Don Quijote, Don Juan
și Celestina**, traducere de MARIANA VARTIC,
prefață de ION VARTIC, 1999, 264 p. 6 lei
- LIVIU BLEOCA, **Biblioteca de buzunar**
roman, 2001, 128 p. 5 lei
- PHILIP ROTH, **Animal pe moarte**
roman, traducere de IRINA PETRAȘ, 2001, 132 p. 9,90 lei
- SANDA CORDOȘ, **Literatura între revoluție
și reacțiune**, ediția a II-a, adăugită, 2002, 284 p. 15 lei
- LEV TOLSTOI, **Moartea lui Ivan Ilici**
traducere de JANINA IANOȘI, prefață de ION VARTIC,
2003, 96 p. 7,50 lei
- LUKÁCS JÓZSEF, **Povestea „orașului-comoară”:
Scurtă istorie a Clujului
și a monumentelor sale**, volum ilustrat
cu fotografii de VÁRDAI LEVENTE, 2005, 146 p. 20 lei
- GEORGETA HORODINĂ, **Duminică seara**,
2006, 231 p. 20 lei
- ALEXANDRU VONA, **Să mai fiu o dată
îndrăgostit**, carte gândită și alcătuită
de MARTA PETREU, 2005, 188 p. 20 lei
- ȘTEFAN BORBÉLY, **Despre Thomas Mann
și alte eseuri**, 2005, 172 p. 20 lei
- MARTA PETREU, **Conversații cu...**, vol. II,
2006, 132 p. 20 lei
- RUXANDRA CĂSĂREANU, MARTA PETREU,
CORIN BRAGA, VIRGIL MIHAIU,
OVIDIU PECICAN, ION VARTIC,
Sadovaia 302 bis, 2006, 204 p. 20 lei
- EUGEN PAVEL, **Între filologie
și bibliofilie**, 2007, 170 p. 20 lei
- IRINA PETRAȘ, **Teoria literaturii.
Dicționar-antologie**, 2002, 288 p. 20 lei
- ȘTEFAN BORBÉLY, **Proza fantastică a lui
Mircea Eliade**, 2003, 224 p. 20 lei
- **Scriitorul și trupul său**, carte gândită
și alcătuită de MARTA PETREU, 2007, 264 p. 8,75 lei
- **Cele 10 porunci**, carte gândită
și alcătuită de MARTA PETREU, 2007, 276 p. 8,75 lei
- NICOLAE BĂRNA, **Dumitru Țepeneag**,
2007, 304 p. 7 lei
- Colecția „**Scrinul negru**”
- ZAHARIA BOILĂ, **Amintiri și considerații
asupra mișcării legionare**
prefață de LIVIA TITIENI BOILĂ, ediție îngrijită de
MARTA PETREU și ANA CORNEA, notă asupra ediției
de MARTA PETREU, 2002, 160 p. 10 lei
- ZAHARIA BOILĂ, **Memorii**, 2003, 256 p. 12 lei
- **Procesul „tovarășului Camil”**, ediție îngrijită
de ION VARTIC, prefață de MIRCEA ZACIU, 1998, 96 p. 2 lei
- I. D. SÎRBU, **Scrisori către bunul Dumnezeu**
ediție îngrijită de ION VARTIC, 1998, 244 p. 5 lei
- LUDOVICA REBREANU,
**Adio până la a doua Venire:
Epistolar matern**, ediție îngrijită, prefață și note
de LIVIU MAUȚA, 1998, 288 p. 5 lei
- ARTHUR DAN, **Mituri căzute (Din jurnalul
unui psihiatru): Aforisme**, prefețe de
I. NEGOȚESCU, ION VIANU, ALEXANDRU PALEOLOGU; ediție
și notă asupra ediției de MARTA PETREU, 1999, 96 p. 3 lei
- RADU STANCA, **Aquarium**
selecția textelor și cuvînt-înainte de ION VARTIC,
ediție de MARTA PETREU, 2000, 202 p. 5 lei
- DUMITRU ȚEPENEAG, **Destin cu poești.
Șotroane** (în colaborare cu Editura Dacia),
2001, 144 p. 6,30 lei
- ALEXANDRU VONA, **Esmeralda**, fișă de dicționar
de FLORIN MANOLESCU, desene de GABRIELA MELINESCU,
2003, 112 p. 7,50 lei
- Colecția „**Mica bibliotecă critică**”
- IRINA PETRAȘ, **Camil Petrescu: Schițe
pentru un portret**, 2003, 150 p. 8 lei
- Colecția „**Istoria filosofiei**”
- CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU,
F. W. Nietzsche: Viața și filosofia sa
2003, 128 p. 10 lei
- Colecția „**Poeme**”
- TRISTAN JANCO, **Memoriile Șoahului**,
2006, 84 p. 15 lei
- JACQUES JOUET, **Poeme de metrou**
traducere de LETIȚIA ILEA, 2006, 164 p. 5 lei

Cărți în coeditare cu Ed. Polirom (le puteți comanda la www.polirom.ro):

- ION VARTIC, **Bulgakov și secretul lui
Koroviev: Interpretare figurată la
Maestrul și Margareta**,
ed. a II-a, adăugită, 2006, 160 p. 17,95 lei
- ION VIANU, **Blestem și Binecuvântare**,
2007, 182 p. 19,95 lei

REDACȚIA:

MARTA PETREU
(redactor-șef)

LUKÁCS JÓZSEF
VIRGIL LEON
IRINA PETRAȘ
OANA MORUȘAN
CIPRIAN BOTA
Tehnoredactare:
FOGARASI EDITH

Vignetele revistei reprezintă
variațiuni grafice de Mihai Barbu
după desene de Franz Kafka.

ANA POP
(contabilitate)

EDITORI:

- Uniunea Scriitorilor
din România
- Fundația Culturală Apostrof

Cont la BRD Cluj:
în lei: SV7853701300
în euro: SV6534401300

Revista apare cu sprijinul:

- Fondului Cultural Național
- Consiliului Local și al Primăriei
Cluj-Napoca

ADRESA REDACȚIEI:

Cluj-Napoca
Str. I. C. Brătianu, nr. 22
cod 400079
Tel., fax: 0264/432.444
e-mail: apostrof@revista-apostrof.ro

Pentru corespondență:
Revista Apostrof, CP 1095, OP 1,
Cluj-Napoca, 400750

• Revista APOSTROF figurează
în Lista-catalog a publicațiilor
interne, editată de RODIPET SA,
la poziția 4251.

Manuscrisele primite la redacție
nu se înapoiază.

ISSN 1220-3122
Revista este înregistrată la OSIM
cu nr. 45630/22.05.1996.

Revista APOSTROF este membră a
Asociației Revistelor, Imprimerii-
lor și Editorilor Literare (ARIEL),
asociație cu statut juridic, recu-
noscută de Ministerul Culturii
și Cultelor.

Tiparul:
Centrul de Presă Reformat

Unica responsabilitate a revis-
tei *Apostrof* este de a găzdui
opiniile, oricât de diverse, ale
colaboratorilor noștri. Respon-
sabilitatea pentru conținutul fi-
ecărui text aparține, în exclu-
sivitate, autorului.

Apostrof

Puteți comanda orice carte la adresa: Cluj-Napoca, 400079, Str. I. C. Brătianu, nr. 22, tel. 0264/432.444 sau prin www.revista-apostrof.ro